

Doping:

Personlighet, motiv och moral i idrotten

FoU-rapporter

- 2004:1 Ätstörningar – en kunskapsöversikt (Christian Carlsson)
- 2004:2 Kostnader för idrott – en studie om kostnader för barns idrottande 2003
- 2004:3 Varför lämnar ungdomar idrotten (Mats Franzén, Tomas Peterson)
- 2004:4 IT-användning inom idrotten (Erik Lundmark, Alf Westelius)
- 2004:5 Svenskarnas idrottsvanor – en studie av svenska folkets tävlings- och motionsvanor 2003
- 2004:6 Idrotten i den ideella sektorn – en kunskapsöversikt (Johan R Norberg)
- 2004:7 Den goda barnidrotten – föräldrar om barns idrottande (Staffan Karp)
- 2004:8 Föräldraengagemang i barns idrottsföreningar (Göran Patriksson, Stefan Wagnsson)
- 2005:1 Doping- och antidopingforskning
- 2005:2 Kvinnor och män inom idrotten 2004
- 2005:3 Idrottens föreningar - en studie om idrottsföreningarnas situation
- 2005:4 Toppningsstudien - en kvalitativ analys av barn och ledares uppfattningar av hur lag konstitueras inom barnidrott (Eva-Carin Lindgren, Hansi Hinic)
- 2005:5 Idrottens sociala betydelse - en statistisk undersökning hösten 2004
- 2005:6 Ungdomars tävlings- och motionsvanor - en statistisk undersökning våren 2005
- 2005:7 Inklination inom idrottsrörelsen - en kvalitativ studie
- 2006:1 Lärande och erfarenhetens värde (Per Gerrevall, Samantha Carlsson och Ylva Nilsson)
- 2006:2 Regler och tävlingsystem (Bo Carlsson, Kristin Fransson)
- 2006:3 Fysisk aktivitet på Recept (FaR) (Annika Mellquist)
- 2006:4 Nya perspektiv på riksidsrottsgymnasierna (Maja Uebel)
- 2006:5 Kvinnor och män inom idrotten 2005
- 2006:6 Utvärdering av den idrottspsykologiska profilen - IPS-profilen (Göran Kenttä, Peter Hassmén och Carolina Lundqvist)
- 2006:7 Vägen till elittränarskap (Sten Eriksson)
- 2006:8 Näridrott i skolmiljö (Björn Forsberg)
- 2006:9 Kartläggning av det idrottspsykologiska området med avseende på svensk elitidrott (Göran Kenttä)
- 2007:1 Idrotten Vill - en utvärdering av barn- och ungdomsidrotten (Lars-Magnus Engström, Johan R Norberg och Joakim Åkesson)
- 2007:2 Sexualisering av det offentliga rummet (Birgitta Fagrell, Jesper Fundberg, Kutte Jönsson, Håkan Larsson, Eva Olofsson och Helena Tolvhed)
- 2007:3 Det sociala ledarskapet (Martin Börjeson, Johan von Essen)
- 2007:4 Frivilligt arbete inom idrotten (Lars-Erik Olsson)
- 2007:5 Varumärkets betydelse inom idrotten (Anna Fyrberg, Sten Söderman)
- 2007:6 Analys av träningsstider inom föreningsidrotten - en studie av sju lagidrotter sett ur ett ålders- och könsperspektiv (Christian Augustsson, Göran Patriksson, Owe Stråhlman och Stefan Wangsson)
- 2007:7 Målstyrning och bidragsgivning inom svensk idrott (Johan Söderholm)
- 2007:8 Ekonomiska styrmedel inom ideella organisationer (Erik Lundmark, Alf Westelius)
- 2007:9 Näridrott i skolmiljö, etapp 2 (Josef Fahlén, Björn Forsberg)
- 2007:10 Doping - personlighet, motiv och moral i idrotten (Jesper Thiborg, Bo Carlsson)
- 2007:11 Eliten e´liten - men växer. Förändrade perspektiv på elitidrott (Mikael Lindfelt)

Rapporterna kan beställas från Riksidrottsförbundets kundtjänst – kundtjanst@rf.se eller tel 08-699 62 03

9 789197 626996

Förord

Ett effektivt antidopingarbete förutsätter kunskap om det problem som ska lösas. Det är också bakgrunden till att forskning och utveckling utgör ett eget arbetsområde i RF:s verksamhetsplan inom antidoping. Arbetsinriktningen är därvid att RF ska stimulera till och initiera forskning samt genomföra utvecklingsinsatser som bidrar till ökad kunskap om dopingen inom idrotten, dess bakgrund och konsekvenser samt olika metoder att eliminera missbruket.

Den studie som föreliggande rapport baseras på passar väl in i det sammanhanget. Allt för få forskningsprojekt har hittills studerat dopingens bakomliggande mekanismer. I den aktuella studien har fokus legat på doping i relation till olika motiv för idrottande, personliga egenskaper och moral.

Utan att här kommentera resultatet av studien närmare var det intressant att notera att båda undersökningsgrupperna, dopade idrottsutövare såväl som icke-dopade, uttryckte önskemål om ett utökat antal dopingkontroller.

Projektet finansierades av RF och möjliggjordes genom ett samarbete med enheten för idrottsvetenskap vid Malmö Högskola. Det är vår intention att utfallet av studien ska bidra till att förstärka antidopingarbetet inom svensk idrott.

Kristina Olinder
Ordförande i RF:s Dopingkommission

Sammanfattning

Jesper Thiborg & Bo Carlsson
Enheten Idrottsvetenskap, Malmö högskola

Bakgrund

I Riksidrottsförbundets (RF:s) verksamhetsinriktning för 2006–07 anges inom antidopingsområdet följande ambition: RF ska ”initiera och genomföra forsknings- och utvecklingsinsatser som bidrar till ökad kunskap om dopingen inom idrotten, dess bakgrund och konsekvenser samt olika metoder att eliminera missbruket”. Fokus har tidigare legat på (Som ett första led i att tillföra andra nya perspektiv) problematiken doping genomfördes en omfattande kartläggning av den samhälls- och beteendevetenskapliga forskningen om doping och antidopingsarbete 2005 (Hoff & Carlsson, FoU rapport, 2005:1). Denna rapport är en vidareutveckling av samhälls- och beteendevetenskaplig forskning angående doping inom idrotten där bakomliggande faktorer till varför utövare dopar sig undersöks.

Tidigare forskning

I rapporten redovisas en omfattande kartläggning av både internationell och nordisk samhälls- och beteendevetenskaplig forskning. Det tycks finnas en stor enighet om att det behövs mer systematiska och vetenskapliga undersökningar kring relationen mellan utövarens kunskap, attityder och droganvändning. En del forskare påtalar även att forskning om orsakerna till bruket av dopingpreparat är ytterst begränsade (Anshel, 1991). Några forskare hävdar att ett intressant forskningsområde skulle vara att undersöka varför vissa inte använder sig av anabola steroider, och vilka negativa förväntningarna som förekommer, i relation till de individer och/eller grupper som använder sig av anabola steroider (Schwerin & Corcoran, 1996). Systematiska studier av personlighet, motiv och attityder till doping hör tyvärr till ovanligheten i den tidigare forskningen (jmf., Donovan, et. al., 2003; Tangen, et. al., 1997).

Syfte

Föreliggande studie tar avstamp i detta kunskapsbehov och syftar främst till att belysa i vilken mån: a) personlighet, b) motiv för idrottande c) moral påverkar benägenheten att använda dopningsmedel inom idrotten.

Teoretisk ram

Ett socialisationsteoretiskt perspektiv har använts som utgångspunkt, och det är centralt för samtliga undersökningsområden, som är: (1) personliga egenskaper, (2) motiv, (3) moral och (4) attityder om doping. För att ytterligare belysa, förklara och öka förståelsen för de fyra undersökningsområdena har olika teorier och modeller tillämpats för varje område. För att belysa en individs personliga egenskaper redovisas två modeller, dels den femfaktoriella modellen (Costa & McCrae, 1988; 1992) och dels Eysencks (1970) hierarkiska modell av människors personlighetsstruktur. Motivationsteorin, *The Sport Commitment Model* (Scanlan & Simons, 1992). Rests (1994) teori om de ”fyra komponenterna” förklarar vilka faktorer som påverkar individens moraliska beteende. Avslutningsvis, och som exkurs, presenteras en teoretisk referensram som primärt belyser hur attityder påverkar idrottsutövares val att dopa sig (Donovan, Egger, Kapernick & Mendoza, 2002).

Metod

Studien bygger på ett kvantitativt enkätformulär, där undersökningsgruppen var idrottsutövare som genomgått minst en dopingkontroll mellan åren 1990 till 2004. Utifrån RF:s arkiverade handlingar valdes två urvalsgrupper, (A) idrottare som ertappats, och fällts vid dopingkontroller och (B) idrottare som kontrollerats vid flera tillfällen utan att ertappas. Frågeformuläret skickades via post till båda urvalsgrupperna där information om studien gavs. Endast män deltog i studien, sammanlagt deltog 294 (svarsfrekvens 35,5 procent). Instrumentet bestod av ett frågeformulär med fyra olika delar vari frågor ställdes kopplat till

undersökningsområdena. De besvarade frågeformulären har behandlats konfidentiellt med hjälp av statistikprogrammet SPSS (Statistical Package of Social Science).

Resultat

I frågeformuläret återfanns en fråga om undersökningsdeltagarna någon gång under sin livstid använt sig av doping. Beroende på svaret delades dessa personer in i antingen gruppen dopade (70) eller icke-dopade (124). Resultaten visade att det endast finns marginella skillnader mellan grupperna när det gäller uppväxtförhållanden, nuvarande situation och idrottsfarenhet. De som dopat sig har i högre utsträckning utövat sin idrott på en lägre nivå än de som inte har dopat sig. Till följd av detta var motivet att tävla starkare bland de icke-dopade medan motivet att få snyggare kropp var starkare bland de dopade. Vidare visade resultaten att de som någon gång dopat sig i högre utsträckning är sensationssökande, de söker äventyr, är mer benägna att ta risker och balanserar på gränsen för det tillåtna. Dessutom visade resultaten att de icke-dopade rapporterar en högre nivå av moral i vardagen än de dopade. Avslutningsvis visade resultaten att det finns både skillnader och likheter mellan grupperna gällande attityder om doping.

Analys och slutsats

I och med de marginella skillnaderna gällande uppväxtförhållanden, nuvarande situation och idrottsbakgrund mellan de dopade och de icke-dopade var det väntat att skillnaderna gällande motiv till idrottsdeltagande och personliga egenskaper även de skulle vara små. Detta på grund av att undersökningsdeltagarnas socialisationsmiljöer har varit likartade vilket troligtvis inneburit likheter gällande deras socialisation som har ett samband med individers utveckling av motiv (jmf., Harter, 1978; 1980) och personliga egenskaper (jmf., Costa & McCrae, 1988). Desto intressantare är då, att de tidigare dopade rapporterade en högre nivå av sensationssökande och en lägre

nivå av moral i jämförelse med dem som inte har dopat sig. Resultatet får delvis stöd i den tidigare forskningen som visat att personer som tar risker är mer benägna att använda sig av prestationshöjande medel (jmf., Donovan, et. al., 2002). Anledningen till att vissa idrottsutövare dopar sig kan dessutom vara en ”överdriven hängivenhet” till idrottens ideal (jmf., Coakley, 2003). De upplever helt enkelt att det är viktigare att följa idrottens (vinst)ideal än att följa reglerna. Det vore onekligen intressant att i framtida forskning studera detta förhållande för att öka förståelsen för idrottens ”interna problematik”.

Bakgrund, övergripande syfte och rapportens struktur

Den samhälls- och beteendevetenskapliga forskningen om doping och antidopingarbete är relativt begränsad. Det innebär till exempel att den beteendevetenskapliga forskningen ofta relaterar dopingproblematiken till annan missbruksproblematik i samhället (jmf, Hoff & Carlsson, 2005), och här frågar man sig allmänt: varför dopar individer sig? Finns det samband mellan bruket av dopingpreparat och bruket av andra droger? Vidare, vad har denna allmänna kunskap för betydelse för olika former av antidopingarbete? Men mer systematiska studier av personlighet, motiv och attityder till doping hör tyvärr till ovanligheten (jmf., Donovan, et. al., 2003; Tangen, et. al., 1997). En dylik kunskap vore emellertid central i all form av förståelse och hantering av dopingproblematiken.

I RF:s verksamhetsinriktning för 2006–07 anges inom antidopingområdet följande ambition: RF ska ”initiera och genomföra forsknings- och utvecklingsinsatser som bidrar till ökad kunskap om dopingen inom idrotten, dess bakgrund och konsekvenser samt olika metoder att eliminera missbruket.”

Genom åren har emellertid FoU-insatserna inom antidopingområdet totalt sett varit relativt små. De projekt som genomförts har i huvudsak varit inriktade på utveckling av analysmetoder. Knappast något har gjorts i syfte att öka kunskapen om dopingens bakomliggande mekanismer, i olika motiv och personliga egenskaper.

Föreliggande studie tar avstamp i detta kunskapsbehov och syftar främst till att belysa i vilken mån:

- a) personliga egenskaper
- b) motiv för idrottande
- c) moral påverkar benägenheten att använda dopingmedel för att nå framgång.

Den grundläggande ansatsen i den empiriska studien är kvantitativ och omfattar idrottsutövare, fördelade på två undersökningsgrupper:

1. Idrottare som själva rapporterade att de inte brutit mot dopingregler (124 st.).
2. Idrottare som angav att de brutit mot dopingreglerna (70 st.).

Rapporten inleds med en förhållandevis omfattande genomgång av, för föreliggande studie, relevant dopingforskning, såväl internationellt (II) som i ett nordiskt perspektiv (III). Denna genomgång följs av en kortfattad introduktion (IV) till socialisationsteorier och dess betoning på personlighet, motiv och moralutveckling. Dessa leder fram till studiens teoretiska referensram, som i sin tur följs (V) av en metoddiskussion och ett preciserat syfte och dess rimliga avgränsningar. Därefter följer det empiriska arbetet. Resultatet (VI) av den kvantitativa enkätstudien följs av en analys och en slutsats (VII) kopplad till rapportens teoretiska fundament, där vi även lyfter fram de väsentligaste resultaten och dess implikationer för dopingforskning och antidopingarbete.

Författarupplysning:

Jesper Thiborg, forskningsassistent, Enheten Idrottsvetenskap, Malmö högskola.

Bo Carlsson, professor, Enheten Idrottsvetenskap, Malmö högskola.

Tidigare dopingforskning – i ett internationellt perspektiv

Föreliggande presentation bygger uteslutande på litteratur (det vill säga monografier och vetenskapliga artiklar) som i grunden har ett samhälls-, kultur- eller beteendevetenskapligt perspektiv. Fokus ligger på förståelsen av vem som dopar sig, på dennes personlighet, och på frågan varför de dopar sig, samt på motiv och attityder. Vi har därför av naturliga skäl valt bort olika typer av medicinsk litteratur rörande dopingproblematiken, oaktat dess värde i förståelsen av riskbedömningar och dess relation till motivbildningar.

Inledning

Det tycks finnas en stor enighet om att det behövs mer systematiska och vetenskapliga undersökningar kring relationen mellan utövarns kunskap, attityder och droganvändning. En del forskare påtalar även att forskning om orsakerna till bruket av dopingpreparat är ytterst begränsade (Anshel, 1991). Trots problematiken – det etiska dilemmat – kring dopingtest menar en annan forskargrupp att undersökningar om utövarnas åsikter är väldigt få, och att vi vet för lite om utövarnas upplevelser av såväl själva bruket av prestationshöjande medel som att vara föremål för dopingtester (Diacin, Parks & Allison, 2003). Några forskare hävdar att ett intressant forskningsområde skulle vara att undersöka varför vissa inte använder sig av anabola steroider, och vilka negativa förväntningarna som förekommer, i relation till de individer och/eller grupper som använder sig av anabola steroider (Schwerin & Corcoran, 1996). Det hävdas härvid att det finns alltför få undersökningar om individers motiv till bruket av steroider (Wright, Grogan & Hunter, 2000). I detta sammanhang kan det även nämnas att det finns en del forskare som hävdar att det krävs mer forskning för att dels upptäcka, och dels säkerställa riskfaktorer gällande användandet av anabola steroider (Bahrke, Yesalis, Kopstein & Stephens, 2000).

Inledningsvis kan det emellertid sägas att det har genomförts en mängd undersökningar som visat att användning av anabola steroider påverkar individen fysiskt. Däremot har forskning om anabola steroiders psykologiska effekter och motiv varit eftersatt, speciellt om man avser mer systematiska studier. Därför krävs en mer systematisk sammanställning av vad tidigare forskning har kunnat påvisa när det gäller vilka psykologiska effekter anabola steroider har (Johnson & Van de Loo, 2002).

Det som gör dopingproblematiken extra intressant ur ett kultur- och beteendevetenskapligt perspektiv är att doping inte är ett nytt fenomen. Företeelsen kan spåras ända tillbaka till de antika grekiska tävlingarna, till de antika olympiska spelen och till romartiden med gladiatorspel (Verroken, 2002), vilket innebär att under flera århundraden har utövare sökt efter fördelar i sin jakt på seger (Diacin, Parks & Allison, 2003). Kort sagt, prestationshöjande medel är inget nytt inom idrotten (Bouroncle, 2005).

Dopingskontroll och antidopingsarbete: En kritik

Däremot är problematiken kring dopingkontroller och -förbud och dess förebyggande antidopingsarbete förhållandevis ny. Diacin, Parks och Allison (2003) är några forskare som lyft upp problematiken kring dopingkontroller och menar bland annat att tester av utövare, utan konkret misstanke, kan vara integritetskränkande. De diskuterar även om utövare bör testas för andra typer av droger, förutom preparat som är förbjudna. Ur ett hälsoperspektiv tycker en del forskare att idrottsutövare skall testas för samtliga droger, medan andra tycker att utövaren endast skall ställas till svars för droger som har identifierats som prestationshöjande. En annan problematik involverar reliabiliteten av testresultaten; till exempel lyfter författarna upp den mänskliga faktorn och problemet med p-piller som kan ge utslag i dopingtest (Diacin, Parks, & Allison, 2003).

En annan, mer konspirationsteoretisk, forskare är Crowther (2004) som lyfter upp exemplet med Ben Johnson och Carl Lewis i Soul 1988. Problemet är, hävdar Crowther, att Johnson åkte fast i en dopingkontroll, men att även Lewis testats positivt i de olympiska uttagningarna i Amerika, men klarat sig från avstängning och på så sätt skyddats av förbundet. Författaren tror att det händer mycket bakom kulisserna även idag när det gäller doping. Han menar att innan publiken kan acceptera och beundra en idrottsutövers vinst eller enastående prestation måste man som åskådare invänta dopingresultaten. Debattören menar att dopingförbudet inte bygger på rättvisa. Han hävdar härmed att förbudet mot vissa preparat inte är försvarbart, varken ur ett rättviseideal eller ett hälsoideal.

En annan forskare med liknande tankegångar är Erill (2000), som menar att argumenten för antidoping är inkonsekventa, i relation till andra fenomen inom idrotten. Att doping medför en fördel i en tävling är förvisso sant, men det finns andra metoder som används för att nå fördel vid tävlingar. Erill håller förvisso med om att dopingmedel är skadligt för hälsan, men ska man då inte, med samma logik, förbjuda väldigt hård träning för barn? Ett sista argument som Erill granskar är idén att det är ett brott mot idrottens regler att använda sig av dopingpreparat. Men, hävdar Erill, "idrott" är idag inte kopplat till traditionell idrott, utan ett spektakel som tillhör underhållningsindustrin. I underhållningsbranschen är det legitimt att bleka sina tänder och genomgå plastikoperationer. Som jämförelse, menar Erill, kan man fråga sig varför samhället ska spendera pengar på dopingkontroller av idrottsutövare – i varje fall inom underhållningsindustrin (Erill, 2000).

Även Kayser, Mauron och Miah (2005) är kritiska till dopingkontroller. Författarna menar att antidopingpolicyn är ogrundad, farlig och kostsam. De menar att idrottsutövare bör kunna dopa sig med inrådan från professionell expertis. I och med att doping är förbjudet sköts detta nu utom all kontroll. Författarna

menar att det till och med kan finnas fördelar med att tillåta doping. Användandet av farliga kombinationer av dopingpreparat skulle eventuellt minska om en läkare skulle rådgöra med idrottsutövaren. Vidare menar de att antidopingpolicyn blir svår att försvara när kostnaderna ökar och effektiviteten minskar. Millar är en annan forskare som ifrågasätter antidopingreglerna, och han hävdar att det finns stora oklarheter och inkonsekvenser gällande förbud mot vissa metoder/preparat, men inte andra som har samma effekt. Han hävdar att det finns en total avsaknad av en moralisk och filosofisk bas för de allmänna attityderna till användandet av droger i idrotten. Hela antidopingarbetet behöver undersökas av någon som inte har något intresse i resultaten (Millar, 2005).

I ett intressant resonemang påtalar Carstairs (2003) att vi gillar att se idrott på tv på grund av att vi själv inte kan springa så snabbt, hoppa så högt eller kasta så långt som idrottseliten. Om det sker på ett "naturligt" sätt spelar ingen roll för vår njutning, utan det beror på att prestationerna inte är "normala". Hon menar att dopingskandaler gör att idrotten uppmärksammas (det finns ingen dålig publicitet och att rubriker som "ertappade dopade" ger en extra upphetsning för publiken. Dessutom hävdar hon att det eventuellt kan vara så att dopinghistorier kan attrahera publik som normalt sett inte är intresserad av idrott. Även Carstairs (2003) ser elitidrotten som en underhållnings-

industri.¹ Kommersialismen i idrotten har inneburit att en sekund eller en centimeter kan bestämma vem som blir känd, men även vem som blir rik, och då är det inte konstigt att idrottsutövare gör allt som står i deras makt att hitta det där lilla extra som gör så stor skillnad (jmf., Shapiro, 1991). Idrotten i sig själv har härvid förstört sina egna ideal; ideal som att "det viktigaste är inte att vinna utan att delta" (ibid.). Det är i detta sammanhang som doping och effekten av dopingkontroller ska förstås, hävdar forskare som Carstairs (2003) och Shapiro (1991). En annan närliggande fråga är hur idrottare upplever dopingkontroller. En studie visar att hela 82 procent vill ha striktare kontroller, inte endast under tävling utan även under träningsperioder (Scarpino, Arrigo, Benzi, Garattini, La Vecchia, Bernardi, Sil-

vestrini & Tuccimei, 1990). I en annan studie hävdade undersökningsdeltagarna att dopingtest inte var integritetskränkande och efterlyste tester för både prestationshöjande medel och andra droger (Diacin, Parks, & Allison, 2003). Trots problematiken kring dopingtest upplevde ingen av utövarna dessa svårigheter. De menade att frågan om rättvisa spel berättigar dopingtest (ibid.). En (!) av undersökningsdeltagarna menade dock att det fanns en orättvisa då dopingtest genomfördes sällan och att de som redan testats negativt oftare testades igen.

Mottram (1999) går emot forskartrenden, och menar däremot att antidopingarbetet är viktigt och att dopingkontroller är en nödvändighet. Dock belyser han problematiken kring dessa kontroller, och påtalar att själva konceptet med dopingkontroller måste kompletteras med högkvalitativ forskning, effektiv utbildning och ett internationellt samarbete. Mottram (ibid.) efterfrågar forskning om vilka faktorer som leder till att idrottsutövare använder steroider (se nedan).

Botré (2003) fyller i, och menar att prestationshöjande preparat och metoder i idrotten hotar inte bara meningen med idrott och de etiska värden den står för, utan även idrottsutövares hälsa. Något desillusionerade skriver Bahrke och Yesalis (2002) att användandet av prestationshöjande substanser inte kommer att försvinna, även om de själva hade tyckt det var "underbart" om medlen försvann. En bidragande orsak till att inte användandet kommer att upphöra är samhällets fokusering på att vinna och att vinnarna behandlas som hjältar i samhället. Idag är det helt enkelt så mycket berömmelse och rikedom som är förknippade med framgång i idrott. Men kontroller tycks behövas, trots den tröstlösa kampen. Å andra sidan skriver Yesalis, & Bahrke (2000) att det kunde vara en poäng att dela upp idrotten i två delar, en del där doping tillåts, och en annan del där doping inte accepteras.

I antidopingarbetet ingår förebyggande arbete och kunskapsinformation. Det finns härvid

¹Carstairs (2003) lyfter fram några intressanta slutsatser i sitt resonemang:

1. WADA borde fundera på att det sätt som dopingskandaler uppkommer har en stor koppling till ras, klass, kön, nationalitet och tid då utövaren är aktiv. Till exempel, skulle Andrea Raducan (hon åkte fast för användandet av förkylningsmedicin och fick stöd och sympati från många och tävlar fortfarande för sitt Rumänien) verkat så oskyldig om hon varit en tysk löpare under åttio-talet? Det bör även uppmärksammas att det kinesiska simlandslaget, som fick kollektivt straff från allmänheten, var det enda icke-ljushyade landslaget som var med i tävlingen och var enda land som var kommunistiskt.
2. WADA bör räkna med att relationen mellan doping och fusk inte ens är nära att vara entydig som det verkar vara på ytan. Till exempel behöver inte idrottsutövare skämmas för att vilja förbättra sin prestation (vilket elitidrottare strävar efter på ett eller annat sätt) utan skamsenheten ligger i att "åka fast" för att ha använt något som är förbjudet. Då alla inte är överens om vad som borde vara förbjudet så öppnar det upp en diskussion om hela konceptet som konstituerar fusk.
3. Medikaliseringen av utövares prestationer innebär att de redan är beroende av doktorer, fysiologer, fysiska terapeuter och tar olika näringsersättning och olika mediciner.
4. Högst tränande utövare som har tillägnat stora delar av sitt liv på idrotten och som kan erhålla otroligt stora finansiella fördelar vid framgång kan vara enormt lockade av att använda sig av doping.
5. Det kan bli svårt att komma tillrätta med doping utan en parallell förändring i samhället gentemot attityder till läkemedel som är prestationshöjande. I rika länder är människor väldigt "vänligt" inställda till idén att ta läkemedel för att förbättra prestationen såsom Prozac. Då acceptansen ökar gällande sådana läkemedel borde människor bli mer och mer toleranta till att idrottsutövare även dem tar droger som kan förbättra deras prestation.
6. Man bör betänka att idrotten är en multimiljardindustri som bryr sig lite om "hederlighet".

forskare som undersökt effekten av utbildning, kunskap och attityder till anabola steroider (Trenhaile, Choi & Proctor, 1998). Resultatet visade att de som genomgått utbildning tar avstånd från användandet i högre grad än de som inte genomgått motsvarande utbildning. Bakgrunden till undersökningen var att tidigare interventioner där någon extern person informerat om anabola steroider inte uppnått önskvärt resultat. I aktuell studie gjordes en intervention vid sex olika tillfällen, där experimentgruppen fick utbildning i styrketräning samt målsättning, näringslära, beslutsfattande (självkontroll, social medvetenhet, gruppdeltagande), självförtroendeträning, fysiska effekter av anabola steroider och slutligen psykiska effekter av användandet. Slutsatsen som forskarna drar av studien är att om man informerar om dopingpreparat måste man även ge utövare andra vägar till att lyckas genom rätt träning, rätt kost och självförtroende. Men samtidigt visar annan forskning att flera utbildnings- och preventionsprogram kan ha en motsatt effekt, det vill säga det blir fler som använder steroider efter att programmet påbörjats (Bahrke, Yesalis, Kopstein & Stephens, 2000).

Hur många dopar sig, vilka och varför dopar sig folk?

När det gäller att bedöma förekomsten av dopingpreparat bland utövare och olika typer av grupper finns det ett stort metodologiskt problem. Det talas bland annat om mörkertal, om underrepresentation eller att när man frågar intervjupersoner om andra idrottare och doping, refererar olika personer till samma individer, vilket gör det svårt att direkt mäta den faktiska förekomsten av dopingpreparat.

Men de flesta studier rapporterar att utnyttjandet av anabola steroider bland pojkar i tonåren ligger på 1–3 procent, medan siffran är något lägre (1–2 procent) bland flickor i tonåren. I USA antas denna siffra vara något högre, och skillnaderna mellan pojkar och flickor är mer påtagliga. Däremot hävdar Laure, Lecerf, Friser och Binsinger (2003) att tidigare forskning,

beroende på metod, har visat att mellan 3–5 procent av barn och ungdomar använder sig av olika dopingsubstanser. Pojkar, idrottare, högre tävlingsnivå och ålder har en högre andel när det gäller användandet av substanser. Andra forskare har dessutom påvisat att bruket av anabola steroider fortsätter att öka bland idrottande tonåringar, och även bland tonåringar som inte idrottar (Anderson & Bolduc, 1997).

I en italiensk studie där över tolvhundra idrottsutövare, tränare och doktorer ingick, visade resultaten att cirka 25 procent ansåg att fysiska prestationer kunde förbättras via droger eller doping. Vidare visade resultaten att 17 procent trodde att doping användes frekvent på nationell eller internationell nivå (Scarpino, Arrigo, Benzi, Garattini, La Vecchia, Bernardi, Silvestrini & Tuccimei, 1990).

För att ytterligare illustrera förekomsten presenteras några korta uppgifter från vetenskapliga studier om bruket av doping:

1. Undersökningsdeltagarna fick frågan om det var någon i deras lag som använde förbjudna preparat och 81 procent svarade ja, fler män än kvinnor. Resultaten visade att även bland de som inte dopade sig, fanns 43 procent som personligen kände någon som använde droger eller steroider (Johnson, Jay, Shoup & Rickert, 1989).
2. En studie visade att cirka 4 procent av high school-studenter någon gång i sitt liv hade dopat sig (Laure, Lecerf, Friser & Binsinger, 2003). Resultaten visade även att över tre fjärdedelar (79 procent) av undersökningsdeltagarna upplevde att dopingen ökade speciellt bland dem som sysslade med individuella idrotter (Laure, Lecerf, Friser & Binsinger, 2003).

3. Resultaten i en studie visade att 2,9 procent av studenter som idrottar, och 2,2 procent av de övriga studenterna, använder eller har använt anabola steroider (Tanner, Miller & Alongi, 1995).
 4. I en studie som genomfördes i Australien, och där 13 355 skolelever ingick, pojkar och flickor mellan 12,5 till 15 år, fann man att 3,2 procent av pojkarna och 1,2 procent av flickorna någon gång hade använt sig av anabola steroider (Handelsman & Gupta, 1997).
 5. En fransk studie visade att inga kvinnor använt sig av anabola androgena steroider medan bland männen var 2,3 procent. (Lorente & Grélot, 2003).
 6. Flertalet användare av anabola steroider var idrottsutövare och män (79 procent). Tyngdlyftare och bodybuildare använde sig i större utsträckning av anabola steroider i jämförelse med de andra (Anderson & Bolduc, 1997).
 7. I en studie ingick 8 procent som använde doping eller prestationshöjande medel och andelen idrottsutövare var signifikant högre än icke-utövare. Användandet var högre bland män och bodybuildare än bland kvinnor och andra idrottsutövare (Özdemir, Nur, Bagcivan, Bulut, Sümer & Tezeren, 2005).
 8. Resultat visade att det är 2–3 gånger så vanligt att pojkar använder steroider än flickor. Styrkeidrottare använder i högre utsträckning anabola steroider än de som håller på med andra idrotter (Bahrke, Yesalis, Kopstein & Stephens, 2000).
 9. Hela 84 procent av användarna deltog i någon form av sport (styrketräning, aerobic, tävlingsidrott). (Johnson, Jay, Shoup & Rickert, 1989).
 10. Resultaten från en studie visar att män i högre utsträckning än kvinnor använder steroider (Wright, Grogan & Hunter, 2000).
- Anledningarna till bruket av prestationshöjande medel är många. Det som kan sägas är att samhällsideal, relaterat till vinnarstrukturer, allvarligheten i idrotten och fysisk status, påverkar användandet positivt. I detta sammanhang nämns influenser från flertalet kända skådespelare, som Sylvester Stallone, Hulk Hogan, Arnold Schwarzenegger, etcetera. Att vara en vinnare, lyckas i sport och ha ett vältränat yttre är relaterat till diverse belöningar i form av status, pengar och berömmelse (Yesalis & Bahrke, 2000).
- Det betonas även att en del utövare blir vilseledda eller pressade av tränare, doktorer eller vänner att använda sig av prestationshöjande medel. Det är klart, enligt Verroken (2002), att en majoritet av dem som är involverade i idrott är mot doping (något som i och för sig kan jämföras med forskare, se ovan). Det är dock lika klart att kunskap om vad som motiverar dem som använder prestationshöjande medel är bristfällig, men ”etiska dilemman” och presande faktorer som brukar nämnas är bland annat (Verroken, 2002):
1. Press att vinna!
 2. Attityden att doping krävs för att nå framgång.
 3. Folkliga förväntningar på nationell framgång.
 4. Finansiella belöningar av att vinna.
 5. Önskan att bli bäst i världen.
 6. Gåvor och pengar till utövare från statligt håll och sponsorer som är relaterade till prestation.
 7. Tränare som fokuserar på vinst som enda mål.

8. Psykologisk tro att prestation kan assisteras med hjälp av ett magiskt piller.
9. Förväntningar från publik, vänner och familj.
10. Press från tävlingskalendern.

Anderson och Bolduc (1997) är av uppfattningen att samhällets enorma belöningar av framgång i idrott, och attityden att vinna till varje pris, är förklaringar bakom dopingfenomenet. Bouroncle (2005) skriver att prestigén, politiska konsekvenser, och de rikedomar stora idrotter kan ge, sätter press på både utövare och tränare. Vidare menar han att på elitnivå kan strävan efter fulländning bidra till att utövare tar förbjudna preparat. Ett enklare svar lanseras av Wood (1992). Anledningen till att idrottsutövare använder steroider är enligt honom väldigt enkel: de fungerar. Dessutom är medlen inte särskilt svåra att få tag i, och inte heller särskilt dyra (ibid.). Författaren menar att trots de kända riskerna med prestationshöjande medel tycks vissa idrottsutövare uppleva dessa som oemotståndliga (ibid.).

Däremot menar Coakley (2003) att användandet av prestationshöjande medel inte enbart kan förklaras genom kommersialiseringen, vinstintresse och förändrade ideal. Denna slutsats drar han eftersom doping har förekommit under historiens lopp trots att idrottens kontext har förändrats. Han ser doping som en produkt av överdriven hängivenhet (konformitet) till idrottens fenomenologiska struktur.² Vinna och nå framgång är det viktigaste inom idrotten. Han menar att idrottare bör diskutera vilka normer som de själva vill idrotta efter, och att "samhället" samtidigt måste upplysa idrottare om att en överdriven hängivenhet kan innebära problem i form av fysisk och mental ohälsa: skam, stress, etcetera (ibid.).

² Se Coakleys teori om avvikande beteende i exkurs under avsnittet teoretisk ram, s. 21-2, nedan.

Attityder och motiv till doping

En vanlig föreställning om doping är att medlet krävs för att vara konkurrenskraftig och att många i elitidrotten använder sig av prestationshöjande medel (Verroken, 2002). Kort sagt, många av dem som använder anabola steroider, deras tränare och föräldrar anser att drogen är användbar och även nödvändig för en optimal prestation (Anderson & Bolduc, 1997).

Anshel (1991) har gjort en lista på olika motiv. De primära anledningarna till användandet av droger är: "för att vara konkurrenskraftig", "för att öka styrkan", "för att reducera smärta", "avslappning", "kontroll av vikten", "motverka leda", "nyfikenhet, ha kul" och "stresshantering". Enligt Anshel har tidigare forskning poängterat och fäst sig vid olika, men specifika, motiv, och det är inte underligt, skriver Anshel, eftersom motiven sannolikt varierar beroende på individens personliga behov eller situation (ibid.).

I en studie visade det sig att 17 procent av alla studenter tyckte att det var acceptabelt för professionella idrottare att använda sig av anabola steroider – i vissa fall (Tanner, Miller & Alongi, 1995). Resultaten visade även att 12 procent antingen skulle eller kanske skulle använda steroider för att få idrottsstipendier. Information om steroider fick studenterna främst genom tv och kompisar, därefter från tidningar och sist från läkare. 17 procent rapporterade att de kände någon som använde steroider. Mer än hälften svarade att det skulle vara enkelt att få tag i steroider främst genom vänner, tränare, läkare och föräldrar i turordning. Medelåldern för när de som använde steroider började var 14 år. Av dem som inte använde steroider trodde 67 procent att steroider förbättrar styrkan och 79 procent trodde att muskelmassan ökade medan siffrorna för dem som använt/använder låg på 54 procent respektive 59 procent. Däremot visade det sig att studenter som inte använt steroider uppmärksammade riskerna mer än de som använt och/eller använde preparaten. Författarna drar

slutsatsen att det inte är så konstigt att vissa studenter tyckte att det var acceptabelt för professionella att ibland använda steroider på grund av hjältestatusen och den koncentration som finns på att vinna (ibid.).

Martin och Anshel (1991) har undersökt idrottsutövares attityder till droganvändande, drogprevention och intentioner i att använda droger. Resultaten visade att utövarna kunde tänka sig att dricka alkohol och använda tobak, speciellt när de inte var under en tränings- eller tävlingssäsong. Vidare kunde de tänka sig att använda prestationshöjande preparat om de inte gick att upptäcka genom drogtester (hypotetisk fråga), och de kunde även tänka sig att använda anti-inflammatoriska preparat vid skada. Dock kunde de absolut inte tänka sig att använda anabola steroider. Det som hindrade idrottsutövarna från att använda sig av doping var dels eventuella bieffekter och dels sannolikheten att åka fast i någon kontroll (Martin & Anshel, 1991).

Wright, Grogan och Hunter (2000) rapporterar att steroider anses vara nödvändigt och användbart för effektiv bodybuilding när man tävlar och som hjälp att maximera hård träning. Dessutom tycker bodybuildare att det bara är okunniga personer som kritiserar steroider, och att steroider inte är farligt om de används lagom; det vill säga, endast vid överdriven användning är det farligt (ibid.). Målet med studien (ibid.) var att undersöka utövarnas attityder till och motiv till användandet av steroider inom bodybuilding, samt att studera skillnader mellan dem som använder och dem som inte använder steroider. Undersökningsdeltagare var personer som prenumererade på en bodybuildingtidning. Resultaten visade att de som använde dopingpreparat var mer positiva till fördelarna med steroider, samt tenderade till att förminska de negativa bieffekterna och förbinder dessa med ignoranta eller okunniga användare (ibid.). De menade att användandet förbättrade deras träningsrutiner och det var ett bevis på total hängivenhet till bodybuilding. När det gäller icke-användarna

motiverade gruppen sitt beslut med att det är fusk att använda steroider och att det bara är personer som saknar uthållighet och kraft att uppnå muskelökning på naturlig väg som använder steroider. Trots detta var en majoritet överens om att steroider används av flertalet idrottsutövare, att steroider maximerar hård träning, att steroider är nödvändiga för att kunna tävla och att steroider är användbara för en effektiv bodybuilding. Det främsta motivet som användarna uppgav var att de ville bli större och muskulösare. Andra motiv var för att tävla, påskynda muskelutvecklingen, för att övervinna stagnationer, fåfånga och kosmetiska orsaker och förbättra träning (Wright, Grogan & Hunter, 2001).

Monaghan (2002) har studerat subkulturen i bodybuilding genom en etnografisk studie där han själv var delaktig och genomförde intervjuer med bodybuilders. Valet av undersökningsgrupp motiveras genom att steroidanvändandet är särskilt vanligt förekommande i denna grupp. Bodybuilding domineras av män. Han menar att inom denna grupp tar man lättare till sig de positiva effekterna av prestationshöjande medel, medan gruppen förminskar bieffekterna. I denna kontext upplevdes användandet som en väg till målet, och genom kunskap ansåg gruppen att de minimerade riskerna med användandet. Vidare menar forskaren att det finns uppenbara skillnader gällande motiv mellan dem som tävlar och de som inte tävlar (ibid.).

Andra betydelsefulla personer kan ha betydelse för motiv och attityder. Deltagarna i en studie identifierade lagkamrater, kompisar och tränare som extra viktiga när det gäller formandet av upplevelsen av användandet av prestationshöjande medel (Diacin, Parks & Allison, 2003). Det största inflytandet kom från lagkamrater. Utövaren är i ett beroendeförhållande till sin tränare, om man inte lyder tränaren riskerar man att inte få en plats i laget. Därför har tränaren ett stort inflytande. Men även kompisarna kan vara viktiga när det gällde drogprevention. Det är de som försöker

hindra användandet, och uppmuntrar att söka hjälp (Martin, & Anshel, 1991). Resultaten visade även att tränaren är viktig när det gäller prevention, viktigare än föräldrarna (ibid.). Författarna menar att det är svårt för idrottsutövare att själva eliminera dopingmissbruket utan hjälp utifrån. För att komma till bukt med problemet krävs kraftiga tag och systematiska tillvägagångssätt (ibid.).

Det har även visat sig att tillgången till dopingpreparat kommer från signifikanta andra (Laure, Lecerf, Friser & Binsinger, 2003), då preparaten erhålls via kompisar (26 procent), doktorer eller apotekare (19 procent), svarta marknaden (14 procent), tränare (12 procent), föräldrar (7 procent) och andra (22 procent). Något som stöds i en annans studie (Anderson & Bolduc, 1997), där utövarnas källor var vänner (36,8 procent), läkare (35,1 procent), apotekare (33,3 procent), tränare (26,3 procent), svarta marknaden (24,6 procent), gymägare (19,3 procent) och släktingar (9 procent). En tredje studie visade att: 41,3 % rapporterade att deras vänner hade föreslagit att de skulle använda sig av droger. (Özdemir, Nur, Bagcivan, Bulut, Sümer & Tezeren, 2005). Undersökningsdeltagarna i en fjärde studie fick kunskap om anabola steroider, i ordningsföljden: från vänner, TV, ”muskeltidningar”, läkare och dagstidningar. När det gällde kunskapen om komplikationer från anabola steroider var skillnaden mellan användare och icke-användare inte signifikant (Johnson, Jay, Shoup & Rickert, 1989).

I en studie (Scarpino, Arrigo, Benzi, Garattini, La Vecchia, Bernardi, Silvestrini & Tuccimei, 1990) rörande motiv för att använda sig av dopingpreparat fann forskargruppen följande anledningar: vinna tävlingar (63 procent), förbättra träningsprestationen (9 procent), reducera smärta (6 procent), begäran från tränare (6 procent) och annan anledning (16 procent). Vidare, idrottsdeltagare som rapporterar en högre nivå av ego-orientering än uppgiftsorientering, tror sig uppnå en idrottslig framgång genom en olaglig fördel såsom blodddoping

(White, & Zellner, 1996). En amerikansk studie, där nästan femtusen (4 746) ”middle and high school students” ingick följande bild: Motivet till att använda steroider är ofta kort-siktigt, ofta såsom att bli starkare, förbättra idrottslig prestation och förbättra sitt framträdande. Bland idrottsutövare är motivet oftast relaterat till prestation. Pojkar har i större utsträckning än flickor använt sig av anabola steroider för att bygga muskler (Irving, Wall, Neumark-Sztainer & Story, 2002). Detta stöds av Anderssons & Bolducs (1997) studie, som kan sammanfattas i följande tabell (Tabell 1):

Tabell 1: Motiv till att använda sig av anabola steroider

Påstående	Antal	Procent
Jag vill bli starkare	26	45,6
Jag vill se mer muskulös ut	22	38,6
Det kommer att förbättra mina chanser att bli en professionell utövare	22	38,6
Det hjälper mig att tjäna mer pengar	21	36,8
Min sexpartner kommer att tycka jag är mer attraktiv	19	33,3
Jag vill fortsätta att vara konkurrenskraftig i min idrott	15	26,3
Det påskyndar återhämtningen från skador	15	26,3
Jag upplever att fördelarna överväger de potentiella problemen	12	21,1
Min tränare uppmuntrade mig att använda	17,5	19,3
Alla mina vänner använder	10	17,5
Det är lätt att få tag i	10	17,5
Andra motiv	4	0,7

Özdemir, Nur, Bagcivan, Bulut, Sümer och Tezeren (2005) har gjort en liknande studie och kommit fram till följande: Motiv för att använda sig av prestationshöjande medel var ”få bättre fysisk kondition” (47,9 procent), ”lösa viktproblem” (11,3 procent), ”för att komma med i laget” (9,9 procent), ”press från andra” (11,3 procent) och ”komma tillbaka efter skada så snabbt som möjligt” (4,6 procent).

Motivet bland studenter som idrottade var, enligt Tanner, Miller & Alongi (1995) att förbättra sin prestation (50 procent), 16 procent ville förbättra sitt framträdande ("appearance"), 10 procent gjorde det på grund av press från kompisar och 24 procent svarade inte. Bland de övriga (icke-idrottande) studenterna var det främsta motivet att förbättra sitt framträdande (ibid.).

Skillnader mellan olika grupper

En intressant fråga är om det finns någon skillnad mellan de som dopar sig och de som avstår från dopingpreparat, och om till exempel etnicitet, kön, utbildning, moral, nivå, socioekonomisk bakgrund har någon inverkan på motivbildning och benägenheten att använda sig av doping i idrotten.

Det finns en del studier på området. När det gäller etnicitet påvisade Irving, Wall, Neumark-Sztainer och Story (2002) i sin studie att användandet av steroider var vanligare bland icke-ljushyade, något som motsägs av Bahrke, Yesalis, Kopstein och Stephens (2000) som påstår i sin studie att det inte verkar finnas någon klar koppling mellan användandet av anabola steroider och ras, etnicitet eller socioekonomisk status.

Däremot finns det studier som talar om att de som använt sig av doping hade ett sämre förhållande till sina föräldrar och har haft olika typer av svårigheter med dem (Laure, Lecerf, Friser & Binsinger, 2003). Dessutom var de varken glada eller hade en god hälsa (ibid.). Den första iakttagelsen stöds till viss del av Kanayama, Pope, Cohane och Hudson (2003), som hävdar att de som använder steroider rapporterar en sämre relation till sin far, och större "childhood conduct disorder", men samtidigt – i ett generellt perspektiv – skiljer sig inte uppväxtförhållandena och familjeerfarenheterna sig åt mellan användare och icke-användare. Dessutom hade de liknande upplevd fysisk, social och sexuell status, men användarna hade sämre självförtroende när det gällde kroppsutseende (ibid.).

Olika typer av kroppsuppfattning tycks inte heller påverka korrelationen till bruket av steroider (Irving, Wall, Neumark-Sztainer & Story, 2002). Men avsaknaden av socialt stöd tycks däremot leda till ett förhållande till prestationshöjande medel som syftar till att erhålla ett socialt erkännande från andra (Anshel, 1991). En studie visar även att tonåringar som varit utsatta för fysiskt våld, blivit sexuellt trakasserade, bevittnat våld eller hade familjemedlemmar som har alkohol- eller drogmissbruk löpte en större risk för drogmissbruk/-beroende (Kilpatrick, Acierno, Saunders, Resnick, Best & Schnurr, 2000). Betydelsen av stöd visar även Handelsman och Gupta (1997), och finner även att utländsk bakgrund är korrelerat till användandet av anabola steroider.

När det gäller personliga egenskaper fann Laure, Lecerf, Friser och Binsingers (2003) att de som använt sig av doping inte var ängsliga och hade ett bättre självförtroende. Däremot har andra studier (Irving, Wall, Neumark-Sztainer & Story, 2002) visat att manliga steroidanvändare hade lägre självförtroende och ett sämre humör. Även flickor som använde steroider hade ett lägre självförtroende i denna studie (ibid.). Anshel (1991) menar, i detta sammanhang, att de personer som uteslutande härleder sin självbild till framgångar i idrott har en större rädsla för förluster. En fjärdedel av dem som använde sig av prestationshöjande medel ansåg det viktigt att stärka sitt självförtroende. Författarens slutsats är att de som har lågt självförtroende, och som är osäkra på sin prestationskompetens, i större utsträckning skulle använda sig av prestationshöjande medel än deras motsats.

I en annan amerikansk studie (Lefavi & Gilmore, 1990) har man även jämfört skillnader när det gäller olika psykologiska parametrar som var förknippade med ilska mellan personer som för tillfället använde steroider och personer som tidigare använt preparaten. Resultaten visade att steroidanvändarna oftare blev något argare, att deras ilska varade längre och var mer intensiv. Dessutom hade de mer fientliga

attityder till andra människor. Avslutningsvis upplevde de en förändring i sitt normal beteende. Dock fanns det likheter mellan grupperna som var något förvånande, till exempel var det inga skillnader när det gällde hur de uttryckte sin ilska. Att begrunda i sammanhanget var den relativt lilla undersökningsgruppen där samtliga var män och sysslade med bodybuilding (ibid.).

Vidare visar en del forskning att de som använder steroider även i högre utsträckning använt andra droger (Irving, Wall, Neumark-Sztainer & Story, 2002). Detta kan enligt andra forskare förvisso bero på att de som vågar rapportera användandet av anabola steroider även har mod att rapportera andra missbruk (Bahrke, Yesalis, Kopstein & Stephens, 2000). Andra intressanta och rätt anmärkningsvärda iakttagelser – som rimligtvis borde leda till nya studier – är att både män och kvinnor som använde steroider har mindre kunskap om hälsosam mat och bryr sig inte så mycket om sin hälsa (Irving, Wall, Neumark-Sztainer & Story, 2002).

Tidigare dopingsforskning – i ett nordiskt perspektiv

Nilsson et al. (2001) har studerat missbruket av anabola steroider bland tonåringar (gymnasieelever) i sydvästra Sverige och drar slutsatsen att missbruk av anabola steroider är ett manligt fenomen och det är inom denna grupp som insatser för att stävja missbruket bör sättas in. De fann vidare att det främsta motivet för missbruk av anabola steroider var att få en snyggare och starkare kropp. En tredjedel ansåg att anabola steroider inte var farligt för hälsans skull, och de upplevde i större utsträckning att flickorna tyckte mer om pojkar med muskler.

En annan svensk studie (Kindlund, et al, 1997) bland 16–19 åringar visade att 2,7 procent av pojkarna och 0,4 procent av flickorna någon gång i sitt liv använt sig av dopingpreparat. Anledningarna var att förbättra utseendet och att höja sin prestation i idrott. De flesta i studien tyckte att doping var oacceptabelt. Men pojkar som rapporterade att de använt steroider hade en mer positiv inställning till doping. Huvudanledningarna till användandet var även i denna studie att få en attraktivare kropp och större muskler (18,9 procent), höja prestationsförmågan i idrott (13,5 procent), men även för att det ”var roligt att testa på” (8,1 procent).

”Att använda prestationshöjande substanser i sport och fysisk aktivitet upplevs som ett allvarligt och växande problem både inom idrotten, bland allmänheten och i media”, skriver Tangen, Berggard, Barland och Breivik (1997). Författarna menar att det finns många anledningar att tro att doping användandet bland utövare och de som motionerar är underskattat; att det finns ett relativt stort mörkertal. Det är svårt att få ärliga svar när det gäller ett så känsligt område som doping inom idrotten. Det finns två problem, om man frågar direkt så finns problemet med underrapportering, och frågor man indirekt kan undersökningsdeltagare referera till samma person och utgå från rykten. Det verkar som om de som följer sina egna värderingar och ideal och inte bryr sig

om andras åsikt är mer benägna att använda sig av doping. Deras ideal kanske inte stämmer överens med de rådande samhällsidealen. Bland undersökningsdeltagarna återfanns personer som författarna visste hade använt sig av doping. Resultaten visade att 15 procent av männen hade använt sig av doping men bara 2 procent av kvinnorna. Slutsatsen man kan dra är att män tenderar i större utsträckning att använda sig av dopingpreparat. Resultaten visade även på en svag tendens att en lägre social position var korrelerat till drogmissbruk inom idrotten. Vidare visade resultaten att den vanliga föreställningen att tränare pressar utövare att använda sig av prestationshöjande medel inte stämmer. Det kan förvisso bero på att den grupp som författarna visste använde doping var bodybuildare, och som troligtvis inte har någon direkt tränare. Självklart visade resultaten att de som använt eller använder prestationshöjande preparat även kände till andra som använde preparaten, i större utsträckning än de som inte använder dopingpreparat. Dessutom visade resultaten att de som använt eller använder sig av doping hade en bättre kunskap om anabola steroider. De främsta motiven för idrottsdeltagande bland dem som använder eller använt sig av doping var ”att bli bättre i idrotten” och ”få en snyggare kropp”, medan bland dem som inte använt sig av doping var att ”bli bättre i idrotten” och att ”förbättra min hälsa” (se Tabell 2).

Tabell 2: Bruket av doping och motiv till idrottsdeltagande

Motiv för idrottsdeltagande	Inte aktuellt	Använt/ använder	Z-värde
För att träffa andra	80,7	52,9	2,56
För att bli bättre i min idrott	87,7	94,1	
För att tävla	53,7	76,5	
För att vinna VM/OS	28	23,5	
För att se hur långt jag kan nå	82,6	88,2	
Få en snyggare kropp	70,7	94,1	-2,05
Förbättra min hälsa	88,6	70,6	
För att få en större kropp	23,3	58,8	-3,07
To improve my self-koncept	68	64,7	
För att bli någonting	42,1	62,5	
Det är kul och ger glädje	99,2	94,1	
För att ha någonting att göra	43,3	53,3	
Känner att jag borde	34,5	52,9	
För att vara med vänner	80,3	70,6	
För att bli mer attraktiv	40,7	52,9	
Andra motiv	0	0	

Båda grupperna ville ha en situation där ingen använde prestationshöjande preparat men det fanns en skillnad mellan grupperna. De som inte använt doping ansåg att det inte fanns några fördelar med att använda doping i större utsträckning än dem som använt eller använder dopingpreparat. Gällande fördelar med att inte använda sig av doping skiljde sig grupperna åt, speciellt när det kom till att man följer fair-play. De som inte använt graderade denna anledning högre än dem som använt/använder steroider. Vidare visade resultaten från studien att de som använt/använder sig av doping i större utsträckning brutit mot regler och lagar, som att fuska på prov i skolan, köra för fort, köra

utan körkort eller tagit något i en affär utan att betala för det. Uppseendeväckande är att resultaten inte visade att grupperna skiljde sig åt gällande idrottsrelaterad etik, som fair-play i idrotten; till exempel att filma till sig en straff eller förlora en match för pengar, etcetera.

I en annan intressant studie av Tangen och Breivik (2001) utgår forskarna från en spelteori, där de ur ett hypotetiskt resonemang har skapat det så kallade dopingdilemmat. De menar att de som dopar sig utgår från en uppsättning av värderingar där företrädelsevis tankar såsom att det viktigaste är att vinna oavsett moraliska funderingar, lagar/regler och hälsorisker eller tankar om att det viktigaste är att förbättra ens prestation eller slå personliga rekord och/eller världsrekord. Motsatta tankar såsom att jag vill vinna rättvist och behålla min hälsa råder bland dem som inte dopar sig. Dessutom är det en del som i sin strävan efter rättvisa tävlingar själva använder sig av droger om andra i samma tävling kommer att göra det.

Pedersen och Wichström (2001) menar att kunskapen angående doping har blivit mer solid, även om en stor majoritet av studierna är genomförda i USA. Vidare menar författarna att dopingmedel blivit allt vanligare i och med (nya) samhälleliga ideal som utseende och vinnarkultur. Sammanfattningsvis kan sägas att de två huvudmotiven för användandet av dopingsmedel är att förbättra prestationen och utseendet. Kraftidrotter är i högre utsträckning förknippade med dopingmedel. Pedersen och Wichström (ibid.) genomförde en stor studie där unga i Oslo ingick och fick svara på diverse frågor angående doping. Resultaten visade att 1,8 procent rapporterade att de någon gång använt sig av dopingmedel, 2,3 procent av pojkarna och 1,3 procent av flickorna. Det fanns inte heller några skillnader gällande ålder och användandet, detta är inte så konstigt då undersökningsdeltagarna var mellan 14-17 år. Det fanns även inga samband mellan användandet av dopingmedel och social klass, etnicitet, sociodemografiska faktorer eller var i Oslo undersökningsdeltagaren bor.

Däremot hade ungdomar, vars föräldrar hade skilt sig och hade en okontrollerad fritid där föräldrarna inte fanns med, i högre utsträckning använt doping. Tonåringar som bodde i ett hem där alkohol var vanligt förekommande hade i högre grad använt doping. Att träna på gym (oftast kommersiella), använda tobak, speciellt snus, alkohol, en högre maskulinitet (Bem's maskulinitet skala) och att delta i självförsvarsidrotter kan vara andra sambands- och förklaringsvariabler. Resultaten stödjer även hypotesen att de kommersiella gymmen är källan till dopingmedel (ibid.). En annan slutsats är att doping inte enbart bör förknippas med elitidrott; det är en för snäv bild (ibid.). Användandet har spritt sig till en "normal" population.

I en intressant svensk studie, gjord av Galigani, Renck och Hansen (1996) delades undersökningsdeltagarna in i tre grupper, en drogfri, en med tidigare droganvändare (drogfria minst ett halvår) och en med droganvändare. Det finns ingen skillnad mellan grupperna gällande ålder eller social position (Hollingshead).³ Författarna använde sig av Karolinska Scales of Personality som mäter 15 personliga egenskaper. Gällande den personliga egenskapen verbal aggressivitet erhöles skillnader mellan grupperna. Droganvändarna var till exempel mer verbalt aggressiva än de tidigare droganvändarna och de i sin tur var mer verbalt aggressiva gentemot de drogfria. När grupperna drogfri och tidigare droganvändarna slogs samman framkom skillnader jämfört med droganvändarna. Droganvändarna hade en signifikant högre nivå av impulsivitet, indirekt aggression och verbal aggression. Steroidanvändarna tycks ha en högre nivå av muskulär spänning och en lägre nivå av social önskvärdhet (social desirability). Men resultaten innebär samtidigt att forskarna inte

3 Hollingsheads test mäter socioekonomisk status med hjälp av en utbildningsgraderingsskala som löper från ett till sju och en yrkesgraderingsskala som går från ett till nio. Utifrån dessa skalor får man genom beräkningar fram individens sammanslagna statusfaktor. Det yrke som en person besitter värderas högre än tidigare utbildning. En lågutbildad individ med en hög post inom yrkeslivet får således en högre statusfaktor än en högutbildad person med ett lågstatusyrke.

fann några skillnader mellan grupperna gällande följande variabler: somatisk och psykisk ångest, psykasteni, hämmad aggressivitet, psykopati, socialisation, undvikande av monotoni (sensationssökande), irritabilitet, misstänksamhet och skuld (ibid.).

En annan intressant utgångspunkt har de norska forskarna Lovstakken, Peterson och Homer (1999), som hävdar att den svarta marknaden för anabola steroider är en miljardindustri. Men samtidigt påtalar de att den psykologiska forskningen har försummat problematiken och i stort missat att identifiera de individer och grupper som löper risk att använda och missbruka steroider. Deras tes är att en specifik övertygelse angående steroider i stället för gruppstatus eller generella personlighetsdrag såsom aggressivitet eller sensationssökande är den bästa indikatorn på risk. Undersökningsdeltagarna var 263 manliga universitetsstudenter, där grupperna var psykologistuderande, medlemmar i studentföreningar och idrottare (fotboll, basket, friidrott). Metoden som användes var självuppskattande frågeformulär som undersökte deltagarnas demografiska bakgrund, psykologiska variabler (sensationssökande, ilska, ilska-skuld och extraversion), livsstress, kompisinflytande, steroidförväntningar, eget användande, andras användande och kunskap om förbjudna droger. Högrisk definierades efter tidigare bruk, antalet användare som personen kände till och kunskapen om anabola steroider. Resultaten visade att endast åldern av de demografiska faktorerna hade ett samband med högre risk. Vidare visade resultaten att extraversion, kompisinflytande, en ökning av hälsorisker och positiva föreställningar om steroider hade ett samband med en högre risk.

På senare tid har forskningen om psykosociala karaktärsdrag, som sensationssökande och aggressivitet, till viss del kopplats till dopingproblematiken. En av slutsatserna som forskarna drar är att de generella personlighetsdragen i mindre utsträckning innebär en risk för steroidanvändning än förväntningar och kompissars påverkan.

Några andra studier i korthet

Tiihonen (2005) menar att frågan om varför utövare dopar sig ter sig rätt dum. Motiv såsom att förbättra prestationen, vinna stora tävlingar och få ekonomiska fördelar är självklara, men att frågan är mer komplex än så. Vidare hävdar han att kunskapsnivån om dopingpreparat varierar bland dem som åkt fast i dopingkontroller och därmed är denna variabel av mindre intresse. Tiihonen menar härvid att det är svårt att komma tillrätta med dopingproblematiken när flera faktorer samverkar. Intressant vore, påpekar Tiihonen, att veta hur de dopingavstängdas liv påverkats och hur de upplevt situationen efter att ha åkt fast i dopingkontroller.

Genom att återopa resultatet av en norsk studie bland tonåringar, vill Wichström och Pedersen (2001) påvisa att fler före detta tävlingsidrottare och nuvarande tävlingsidrottare i större utsträckning har blivit erbjudna anabola steroider. Vidare visade resultaten att användandet av anabola steroider var beroende av kön, om man blev erbjuden marijuana eller missbrukade drogen, samt om man haft ätstörningar eller var involverad i kraftidrotter.

I en svensk studie, gjord av Nilsson, med flera (2005), ingick halländska tonårskillar mellan 14–18 år (n= 4049). Resultaten visade att 1,2 procent använder eller hade använt anabola steroider, där de främsta motiven var att få en snyggare kropp och idrottsambitioner. De rapporterade även en högre nivå av skolk, träning på gym, användande av alkohol, tobak och andra droger än de som inte använde steroider. Resultaten visade även en skillnad vad gäller etnisk bakgrund, och de som använde anabola steroider var i större utsträckning födda utanför Sverige.

I en norsk studie av tonåringar (Pedersen, Wichström & Blekesaune, 2001) visade det sig att 2,3 procent av pojkarna och 1,3 procent av flickorna någon gång i sitt liv hade använt dopingpreparat och hela 11,5 % hade blivit erbjudna dopingpreparat. De fann ett starkt samband mellan om både pojkarna och flickorna

blivit erbjuden dopingpreparat och om de blivit utsatta för våld, men när det gällde själva användandet återfanns inte detta samband. Dock visade det sig att pojkarna som befann sig i en miljö där dopingpreparat användes var i högre utsträckning involverade i våld. Detta kan enligt författarna bero på att de som använder dopingpreparat ser större och muskulösare ut och därför syns mer och blir mål för ungdomsvåld.

Kindlundh, Hagekull, Isacson och Nyberg (2001) menar att riskprofiler av AAS-användare inte är tillräckligt undersökt. Därför studerar de tonåringar i Uppsala med ett sociologiskt och psykologiskt perspektiv gällande anabola steroider. Användandet av anabola steroider var som väntat högre hos pojkarna (2,1 procent) än hos flickorna (0,2 procent) som var 16–19 år gamla. Författarna efterfrågar mer forskning för att visa mer av de sociala, personlighets- och hälsoaspekterna som är involverade med användandet av androgena anabola steroider.

I en annan studie, bland gymnasieelever, har samma forskargrupp (Kindlundh, Hagekull, Isacson och Nyberg, 1997), kommit fram till att 2,7 procent av pojkarna och 0,4 procent av flickorna någon gång i sitt liv använt dopingpreparat. Av 1 000 pojkarna som rapporterade att de utövade idrott hade 3,3 procent använt dopingpreparat medan denna siffra för pojkarna som inte idrottade var 1,2 procent men skillnaden var inte signifikant. Pojkarna som till största delen av sina liv växt upp i någon av de tre största städerna i Sverige hade i större utsträckning använt dopingpreparat. Etnisk bakgrund hade inget samband med användande, däremot var eget boende förknippat med användande av dopingpreparat. Bland pojkarna var styrketräning starkt förknippat med användandet av dopingpreparat. Både när det gäller flickorna och pojkarna har användandet av tobak och dopingspreparat ett starkt samband. Forskarna gjorde upp en modell för att genom multiple regressionsanalys se vilka faktorer som förklarade användandet av dopingprepa-

rat. Följande faktorer bidrog som förklaringar till användandet av dopingpreparat: styrketräning, användandet av tobak, tung alkoholkonsumtion, och skolk minst en gång i veckan och eget boende. Motiven för användandet var att få en snyggare kropp, större muskler och/eller förbättrad idrottsprestation.

Teoretisk ram: Socialisationsteori och personlighetens utveckling

Vad som alltmer framkommer av en genomläsning av tidigare forskning är att det finns en del intressanta försök att belysa dopinggruppen och dess olika karaktärer och egenskaper. Det har talats om kön, etnicitet och socio-ekonomisk bakgrund. En del forskning belyser även olika anledningar till att man väljer att använda sig av dopingpreparat, varvid idrottsliga prestationer, kroppsfixeringar och olika självbilder lyfts fram i olika förklaringsmodeller.

Vi har för avsikt att i föreliggande studie ta fasta vid dessa ambitioner, och bidra med en analys- och förklaringsmodell som tar sin utgångspunkt i olika individers personligheter, motiv och moral och härvid försöka studera och analysera huruvida det har någon betydelse i valet av att använda anabola steroider. Utvecklingen av och konstruktionen av den empiriska studien har sin grund i ett socialisationsteoretiskt perspektiv. Detta perspektiv kommer sedermera att användas både som struktur och som analysredskap i studiens resultatdel (vi).

Inledning

Ett socialisationsteoretiskt perspektiv kommer, som nämnts, att användas som utgångspunkt, och det blir centralt för samtliga undersökningsområden, vilka är: (1) personliga egenskaper, (2) motiv, (3) moral och (4) attityder om doping. Genom att studien basalt kommer att ha sin grund i ett socialisationsteoretiskt perspektiv kan undersökningen delvis förklara en individs utveckling av personliga egenskaper (Costa & McCrae, 1988), och delvis en individs motiv (Harter, 1978; 1980). Enligt vår mening är detta teoretiska angreppssätt även högst användbart när det gäller att belysa moral och attityder till doping i idrotten. Socialisation handlar om en process där individer genom interaktion med omgivningen införlivar normer, värderingar och attityder

(Coakley, 2003; Greendorfer, 1992, 2002). Genom socialisation utvecklar individen ett förhållningssätt, samt olika reaktions- och beteendemönster som påverkar dess val (Coakley, 2003). Socialisationsprocessen är avgörande för hur en individ utvecklar sin personlighet (Greendorfer, 1992), hur den lever sitt liv och skapar en social värld omkring sig (Coakley, 2003). Coakley (ibid.) menar att individen är aktiv i sin egen socialisationsprocess och påverkar även dem som är socialisationsaktörer. Socialisationsaktörer är personer som genom interaktion socialiserar en individ. Aktörerna kan vara föräldrar, vänner eller signifikanta andra. Harter (1978, 1980) menar att socialisationsprocessen pågår under hela livet, men att den är som starkast under uppväxttiden. Yngre barns socialisationsaktörer är oftast familjen, när barnet blir äldre blir vänner och signifikanta andra såsom lärare eller tränare viktiga aktörer (Greendorfer, 1992).

En annan central aspekt när det gäller förhållandet socialisation och idrott är hur individen påverkas i idrotten och dess miljöer (Brustad, Babkes, & Smith, 2001; Coakley, 2003). Med socialisation via den idrottsliga kontexten avses hur utövaren tar till sig attityder, värderingar och kunskap genom sitt idrottsdeltagande (Brustad, 1992). För att förstå individers socialisation via idrotten bör det beaktas att tävling är ett socialt inlärt beteende, att den beror på vilka erfarenheter individen fått vara med om, och att dessa erfarenheter formas av situationen och signifikanta andra, oftast tränaren (Greendorfer, 1992).

För att belysa, förklara och öka förståelsen för de fyra undersökningsområdena har olika teorier och modeller tillämpats för varje område. För att belysa en individs personliga egenskaper redovisas två modeller, dels den femfaktoriella modellen (Costa & McCrae, 1988; 1992) och dels Eysencks (1970) hierarkiska modell av människors personlighetsstruktur. Motivationsteorin, The Sport Commitment Model (Scanlan & Simons, 1992), kan ses som en teori som förklarar varför idrottsutövare blir

och fortsätter vara involverade i idrott. Rests (1994) teori om de ”fyra komponenterna” förklarar vilka faktorer som påverkar individens moraliska beteende. Avslutningsvis, och som exkurs, presenteras dels en teoretisk referensram som primärt belyser hur attityder påverkar idrottsutövares val att dopa sig (Donovan, Egger, Kapernick & Mendoza, 2002) och dels en teori som förklarar idrottsutövares avvikande beteende inom idrotten (Coakley, 2003). Doping är, enligt vår mening, en form av avvikande beteende.

Personliga egenskaper: Egenskapsteori

Människor har olika personlighet; exempelvis är vissa till sin natur glada och optimistiska, medan andra är nedstämda och lågmälda (Eysenck, 2000). Det finns många olika teorier som har använts för att tolka och analysera individers personligheter. Några av dessa är Sigmund Freuds psykoanalytiska teori, Abraham Maslows teori om behovshierarki och Raymond Catells teori om personlighetsdrag.

Individers personlighet har tveklöst fascinerat gemene man och många psykologer under flera århundraden (Pervin, Cervone & John, 2005). Det som ofta driver dem är sökandet efter svaret på frågan varför människan är som den är. För att på ett vetenskapligt och systematiskt vis söka efter svaret på frågan har en rad forskare utvecklat olika personlighetsteorier (ibid.). Syftet med personlighetsteorier är att de ska besvara bland annat följande frågor: Vad skiljer människor från varandra och hur ser deras personlighetsstruktur ut? Hur skapas en individs personlighet? Varför betar sig människan på ett visst vis (ibid.)?

En av de mest populära och erkända personlighetsteorierna är egenskapsteorin. En individs olika egenskaper är grundstenarna i hans eller hennes personlighet (ibid.). Ett personlighetsdrag (en individs egenskap) kan hänvisas till ett fast mönster på vilket sätt en individ betar sig, känner och tänker. I enlighet med definitionen kan en individs olika egenskaper använ-

das för att summera, förutsäga och förklara dennes beteende. Till exempel kan en person beskrivas som ambitiös och då menas att han eller hon tenderar att vara ambitiös över tid (både denna vecka och nästa) och oberoende av situation (både när det gäller arbete som fritid). Egenskapen, ambitiös, används om en person är en produkt av att han eller hon tidigare i olika situationer agerat på ett ambitiöst vis. Detta innebär att en persons egenskap kan förklara dennes förväntade beteende i framtiden. Egenskapsteoretiker menar att förklaringen av en människas beteende kan härledas till individen snarare än till situationen, det vill säga att en ambitiös person kommer att agera på ett ambitiöst vis även om det i situationen inte finns någon press eller yttre belöning för detta beteende. Inom detta teoretiska perspektiv skiljer sig olika egenskapsteoretiker åt när det gäller strukturen, styrkorna och svagheterna av egenskapsteorin.

Det som överlag karaktäriserar egenskapsteorin kan sammanfattas i följande utgångspunkter:

A. En individs personlighet kan förklaras utefter hans eller hennes sannolika beteende, känslor och/eller tankar. Till exempel en person som ofta vill uppleva nya saker och som gillar att ta risker och leva farlig kan sägas inneha en hög nivå av egenskapen spänningssökande. En individs struktur av olika egenskaper är grundstenarna i dennas personlighet.

B. Det finns en direkt överensstämmelse mellan en individs uppvisande av en egenskapsrelaterande aktion och hans eller hennes innehav av samma egenskap. En individ som agerar (eller rapporterar att den agerar) på ett mer spänningssökande vis i jämförelse med andra har enligt egenskapsteoretikerna en högre nivå av egenskapen spänningssökande. Detta låter som en självklarhet, men andra personlighetsteoretiker har en annan uppfattning. Till exempel skulle Freud säga att en person som visar upp att han eller hon har en bra självkänsla inte självklart har en högre nivå av egenskapen självkänsla. Han skulle hävda att

personen ifråga i själva verket kan ha en så låg självkänsla att han eller hon måste ge sken av att ha en bra självkänsla.

C. Mänskligt beteende och personlighet kan organiseras på ett hierarkiskt vis. Till exempel delar egenskapsteoretikern Eysenck (1970) in beteende och personlighet i fyra olika nivåer (Figur A, se Bilaga 1). Den lägsta nivån handlar om det direkta beteendet på enkla stimuli, dessa skapar vissa generella vanor (andra nivån) såsom att alltid säga tack till den som serverat ens mat eller att hjälpa en äldre dam eller herre, som har svårt att gå, över gatan. Ovan nämnda generella vanor kan sedan kopplas samman för att skapa egenskapen snällhet (tredje nivån). På den högsta (fjärde) nivån finns, enligt Eysencks beskrivning, olika superfaktorer. Dessa i sin tur byggs upp av en grupp av egenskaper. Till exempel skapar egenskaperna social, livlig, aktiv, bestämd och spänningssökande typnivån introvert.

Summa summarum: Egenskapsteoretikerna menar att människor har en bred predisposition för att agera på ett särskilt vis; att dessa dispositioner är organiserade hierarkiskt och att egenskapskonceptet kan ligga till grund för en vetenskaplig teori om personlighet.

Eysenck (1981) menar vidare att åtta påståenden kan beskriva det han kallar en "state-trait position":

- 1) Individer skiljer sig när det gäller hur deras viktiga semipermanenta personlighetsdisposition ser ut, vilket kan benämnas som individens egenskaper.
- 2) Personlighetsegenskaper kan identifieras genom korrelationsstudier (via faktoranalys).
- 3) Personliga egenskaper är främst bestämda av medfödda faktorer.
- 4) Personliga egenskaper är mätbara genom data från frågeformulär.
- 5) Interaktionen mellan egenskaper

och situationen skapar övergående internt tillstånd som kallas "state" (sinnestillstånd).

- 6) Personliga sinnestillstånd är mätbara genom data från frågeformulär.
- 7) Egenskaper och sinnestillstånd är två modererande variabler som tillsammans är användbara till att förklara individuella skillnader gällande beteende på det sättet att de är införlivade i en passande teoretisk stomme.
- 8) Relationen mellan egenskaper eller sinnestillstånd och beteende är indirekt och är påverkad eller modererad av interaktionen som finns mellan egenskaper, sinnestillstånd och andra tysta faktorer.

Om en individs personliga egenskaper beror till största delen på medfödda faktorer (arv) eller till största delen på situationen (miljö) har diskuterats livligt utan att något tillfredställande svar har infunnit sig. Vissa hävdar att arvet är viktigare än miljön medan andra menar att det är tvärtom. Det som kan konstateras är ändå att både arv och miljö påverkar en individs utveckling av personliga egenskaper. Om en individs personliga egenskaper endast skulle bero på medfödda faktorer skulle det innebära att individen ifråga skulle bete sig likadant oberoende av situationen och om medfödda faktorer inte spelar någon roll för en individs personliga egenskaper skulle alla människor i samma situation uppvisa samma personliga egenskaper.

Motiv: The Sport Commitment Model

Som tidigare nämnts kan motivation förklaras av socialisation. Harter (1978, 1980) menar att stöd och uppmuntran från signifikanta andra, oftast föräldrarna, kan påverka individers motivation i idrotten. Stöd och uppmuntran från föräldrar kan innebära att barnet utveck-

lar inre motiv, medan barn som känner avsaknad av stöd och uppmuntran kan utveckla yttre motiv. Scanlan och Simons (1992) försöker öka förståelsen för varför individer involverar sig i idrotten och stannar kvar i den genom sin modell, The Sport Commitment Model. De menar att en individs idrottsliga involvering beror på individens uppfattning av faktorerna idrottsnöje, alternativa möjligheter, personlig investering, möjliga konsekvenser och sociala restriktioner (Figur B, se Bilaga 1).

Idrottsnöje refererar till individens positiva känslor såsom att det är roligt, njutbart och tillfredställande, som en effekt av deras idrottsdeltagande. Alternativa möjligheter handlar om hur väl individen är attraherad idrottsaktiviteten i konkurrens med andra aktiviteter. Till exempel kan en fotbollsspelare överväga att umgås med sin familj, gå på bio eller spela något instrument i stället för att utöva sin idrott, vilket kan påverka den idrottsliga involveringen. Personlig investering är de resurser såsom tid, ansträngning och pengar en individ lagt ner på sin idrott och som går förlorad om han eller hon slutar att idrotta. Ju mer en individ investerat i sin idrott desto mer involverar han eller hon sig i den. Möjliga konsekvenser handlar om de möjligheterna som finns inom idrotten såsom att utveckla sin idrottsliga förmåga, träffa vänner och få belöning. Dessa möjligheter försvinner om individen inte fortsätter vara aktiv i sin idrott. Med sociala restriktioner menas de sociala förväntningar som bidrar till att individen får känslan av förpliktelse att vara fortsatt involverad i sin idrott. En hög känsla av förpliktelse innebär att en individs självbestämmande minskar och då påverkas den idrottsliga involveringen negativt. Beroende på de olika faktorerna kan individers motiv för idrottsdeltagande skilja sig åt.

Moral: Modell med fyra komponenter

Rest (1984; ref. i Miller m.fl., 2004) menar att en individs moraliska beteende består av fyra komponenter vilka är igenkänning, bedöm-

ning, beslut och genomförande (Figur C, se Bilaga 1). Med igenkänning menas att individen i situationen upptäcker möjligheter för olika moraliska beteende och hur dessa beteenden skiljer sig gällande alla utövares välmående i deras idrottserfarenhet. Bedömning är hur individen moraliskt bedömer vad som är rätt val av beteenden i en given situation. Beslut handlar om individens val av beteende som han eller hon tänker utföra genom att välja mellan olika konkurrerande värden. Den sista komponenten, genomförande, innebär att individen utför det han eller hon har tänkt.

Det moraliska beteendet kan sannolikt få olika konsekvenser, vilket i sin tur påverkar individens igenkänning av olika moraliska beteenden i nästa liknande situation (Figur C, se Bilaga 1). Dessa olika konsekvenser kan komma från medspelare, motspelare, domare, tränare eller från andra i den idrottsliga omgivningen. Det moraliska beteendet blir därmed socialt inlärt. En fotbollsspelare kan i en situation agera efter sina preferenser och fälla en motståndare för att hon eller han inte ska kunna göra mål i tron att detta är rätt. Domaren tar upp ett rött kort, medspelarna blir arga och tränaren talar spelaren ifråga till rätta. I en annan liknande situation kan individen genom igenkänning av moraliskt beteende utesluta att sparka ner sin motståndare.

Exkurs: Forskning om motiv och attityder till doping samt avvikande beteende

Studier har visat att det finns en koppling mellan individens personlighet, motiv till idrottsdeltagande och moral i idrotten (Hopkins & Lantz, 1999; Miller m.fl., 2004a). Denna tidigare forskning, kopplad till dopingproblematiken, har i regel haft fokus på kontrollen av användandet av prestationshöjande preparat och i stort inriktat sig på att testa och utveckla metoder för dopingkontroll (Donovan, Egger, Kapernick & Mendoza, 2002). Vidare är det via forskningen även känt att utövares tro och värderingar påverkar huruvida de kommer att använda eller inte använda prestationshö-

jande medel. Trots detta har vi förhållandevis begränsad kunskap om förhållandet mellan doping, motiv och attityder. Men Donovan och hans kollegor (ibid.) har utifrån relevant litteratur skapat en modell i syfte att öka förståelsen för utövares val att använda sig av prestationshöjande medel (Figur D, se Bilaga 1). Studien och modellen är värd uppmärksamhet då den kan brukas som inspiration för studier av doping och personliga egenskaper. Modellen baserar sig på a) bedömningar av hot, b) på vilka fördelar man kan uppnå, c) graden av "legitimitet", och d) på personlig moral.

a) Hotbedömningen (avskräckning) består av två olika områden, det ena relaterat till upprätthållande och det andra till ohälsa. Upprätthållande variablerna är följande: (1) den upplevda sannolikheten att bli testad (i och utanför tävling), (2) förväntade tillfället för testning (i förväg utsatta tester är inkluderade), (3) den upplevda sannolikheten att testanalysen upptäcker drogen, (4) den upplevda sannolikheten att få eller inte få ett positivt resultat, (5) den upplevda strängheten i sanktionerna för test som visar positivt såsom i förväg bestämda straff, framtida prestationsförluster, framtida finansiella förluster, aktuella finansiella förluster och social utfrysning, (6) sannolikheten av att erhålla strängheten i sanktionerna. Området ohälsa består av följande variabler, (1) upplevd sannolikhet av ohälsoeffekter, (2) upplevd överhängande fara av ohälsoeffekter, (3) upplevt omvända ohälsoeffekter och (4) upplevd stränghet av ohälsoeffekter.

b) Fördelsbedömning: Följande variabler ingår i denna dimension, utövare använder prestationshöjande medel om (1) de upplever att de inte har möjligheten att prestera på sin önskade nivå, (2) de upplever att användandet av medlen tillhandahåller prestationen som behövs för att nå önskad nivå utan motsatta effekter eller för höga kostnader (kostnads-/fördelsanalys), (3) de blir informerade om att en konkurrent kommer att använda sig av medlen i en framtida tävling, "triggar dem" (Figur D, se Bilaga 1). Belöningar som kan fungera som "trig-

gers" för användandet av prestationshöjande medel behöver inte endast vara finansiella utan det kan handla om till exempel socialt erkännande eller att bli så bra som möjligt, uppnå den perfekta prestationen. Motivationen för att använda prestationshöjande medel kan alltså vara på inre och yttre motiv. Författarna hänvisar till Tyler (1990) där anledningen till varför individer följer lagen delas in i två breda perspektiv. Det ena är ett normativt och det andra är ett instrumentellt perspektiv. Det instrumentella perspektivet handlar om människors upplevelser av vilka fördelar respektive nackdelar som ett visst beteende får eller har. Människor bryter mot lagen då de anser att fördelarna överväger nackdelarna med att åka fast. Det normativa perspektivet handlar i sin tur om personlig moral och upplevelsen av auktoritetens legitimitet. Personer följer lagen på grund av att det just är lagen och den bryter man inte mot. Detta perspektiv fokuserar på attityder och värderingar. Båda perspektiven kan sägas ge en alternativ förklaring till individers beteende. Slutsatsen som kan dras är att individer som inte använder sig av prestationshöjande medel anser antingen att det är lätt att åka fast och att straffen är stränga eller att det är det rätta att göra oavsett sannolika straff.

c) Legitimitet handlar om den upplevda legitimiteten hos organisationen som har auktoritet i sammanhanget. Den upplevda legitimiteten är influerad av tidigare erfarenheter från det auktoritära systemet. Variabler på legitimitet är följande, (1) rättvisa antidopinglagar och regleringar (giltig bas för antidopinglagar), (2) en passande agent (aktör) som upprätthåller lagar/regler (vetenskaplig trovärdighet; konstitutionell och lagstiftande auktoritet), (3) testprocedurer som bekräftar utövarnas rättigheter och som är rättvisa, och att det finns en rättvis behandling mellan utövare, (4) en vetenskapligt korrekt och effektiv testprocess och (5) rättvisa och hederliga sanktioner gällande antidopingslagarna och en rättvis behandling bland samtliga utövare. Ju bättre utövaren upplever att dessa variabler är desto större är den upplevda legitimiteten hos organisationen

som har auktoritet inom området. Det bör även finnas en konsekvens i ett globalt perspektiv gällande elitidrottare.

d) Personlig moral och idrottsideal handlar om vad utövaren anser är ett ”rätt” beteende ur ett moraliskt och etiskt perspektiv. Om personen ifråga anser att det är moraliskt och etiskt oklanderligt att använda prestationshöjande medel kommer han/hon att göra det. Om personen däremot anser att det är omoraliskt och oetiskt att använda sig av prestationshöjande medel spelar det ingen roll om risken att åka fast är minimal. Idrotten sägs lära ut positiva sociala och moraliska värderingar som samarbete, respekt för andra och för regler, engagemang och ärlighet. Det finns emellertid för tillfället allt för lite information om hur utövarnas upplevelser av moral inverkar på användandet av prestationshöjande medel. Författarna menar dock att en fast bas av ”anti-dopingvärderingar” är den mest effektiva faktorn mot användning av dopingpreparat.

Sociala normer och referensgruppens åsikt handlar om vilka idéer som påverkar utövaren i en viss riktning. Två inriktningar lyfts upp: den ena handlar om attityd angående beteendet i fråga (baserat på tron om konsekvenserna av beteendet och en utvärdering av dessa konsekvenser), och den andra handlar om den upplevda subjektiva norm gällande beteendet (baserat på tron om vad relevanta andra tycker om prestationen och beteendet i förhållande till individens motivation att upprätthålla med dessa andra).

Personlig komponent (personligt självförtroende/optimism) används för att beskriva personliga strategier. Personer som är optimistiska kan härvid betrakta tidigare misslyckanden som externa, medan de som är pessimistiska hänför misslyckanden till inre faktorer. Vidare har de som är optimistiska ett högre självförtroende än de som är pessimistiska. De som förklarar misslyckanden med inre faktorer har lättare att använda sig av prestationshöjande medel. Vidare är sannolikheten större att perso-

ner som drivs av inre värderingar, i jämförelse med dem som drivs av yttre sociala belöningar, i mindre utsträckning använder sig av prestationshöjande medel. Även personer som är mer risktagande tros använda sig av prestationshöjande medel i större utsträckning än de som är mindre riskbenägna. Andra personliga värderingar som är associerade till användandet av prestationshöjande medel handlar om att vara missnöjd med kroppen, vara fientlig eller impulsiv och ha en ”vinna till varje pris”-attityd. Det vore onekligen intressant att även studera könsskillnader i förhållande till dessa faktorer eller komponenter.⁴

Coakleys (2003) teori om avvikande beteende ger ytterligare ett intressant perspektiv på varför idrottsutövare dopar sig. Han menar att en överdriven och okritisk hängivenhet (konformitet) till idrottens fenomenologiska struktur kan leda till olika former av avvikande beteenden inom idrotten. Den fenomenologiska strukturen består av fyra centrala normerna som Coakley (2003, s.168-171, fritt översatt) lyfter upp, dessa är:

1. En idrottsutövare gör uppoffringar för ”spelet”.
2. En idrottsutövare strävar efter förbättring av prestation.
3. En idrottsutövare accepterar risker och spelar trots smärta.
4. En idrottsutövare accepterar inga begränsningar i strävan efter möjligheter.

Den första normen innebär att idrottsutövaren ska bevisa att hon/han förtjänar sin plats inom idrotten. Utövaren ska leva upp till de förväntningar som ställs från omgivningen, göra nödvändiga uppoffringar för att vara kvar inom idrotten samt acceptera och införliva

⁴ Enkäten i föreliggande studie hade även ett könsperspektiv, men i designen av rapporten och dess resultat har vi valt att lyfta bort detta perspektiv, då eventuella könsskillnader har visat sig ha en relativt marginell betydelse i våra urvalsgrupper. På så sätt blir rapporten stringentare och allt tydligare fokuserad på problematiken doping och icke-doping, och då oavsett kön.

de attityder som anses vara passande inom denna miljö. Den andra normen handlar om att idrottsutövaren ständigt ska sträva efter perfektionism, där vinst är ett kvitto på detta. Talesättet snabbare, högre, starkare belyser denna norm på ett förtjänstfullt sätt. Den tredje normen som Coakley (2003) lyfter upp innebär att idrottsutövaren inte ska ge upp på grund av press, smärta eller rädsla som han eller hon känner vid tävling eller andra utmaningar. Den sista normen handlar om att aldrig ge upp utan att alltid försöka klara utmaningar samt ha inställningen att ingenting är omöjligt.

Dessa fyra normerna är som sagt de grundläggande i idrottens fenomenologiska struktur och påverkar i sin tur, enligt Coakleys förmenande, idrottsutövarens beteenden inom idrotten. En idrottsutövare som har en överdriven hängivenhet till dessa ”ideal” kan hamna i en konflikt när det gäller att välja mellan olika motstridiga normer inom idrotten. För att ta ett exempel, en utövare som är överdrivet hängiven till normen att alltid sträva efter förbättring kan välja att följa denna norm, framför ett rättviseideal som innebär att utövaren ska följa förväg uppsatta regler (exempelvis, inte dopa sig).

Metod, tillvägagångssätt, syfte och avgränsningar

Studien bygger på ett kvantitativt enkätformulär, där undersökningsgruppen var idrottsutövare som genomgått minst en dopingkontroll mellan åren 1990 till 2004. För att läsaren ska få en förståelse för undersökningens design och population redovisar metodavsnittet bland annat urval, undersökningsdeltagare, vilket instrument som användes, proceduren vid datainsamling, svarsfrekvensen och hur databehandlingen gick till.

Urval och population i studien

Urvalet i studien kan beskrivas som både strategiskt och slumpmässigt. RF tillhandahöll uppgifter om individer som varit föremål för dopningsbrott och/eller -kontroller under den aktuella tidsperioden genom arkiverade handlingar. Bland de arkiverade handlingarna återfanns dopningsbrott som var allt från ren misstagsdoping till mer medvetna brott. På följden har varit alltifrån låga straff, tillrät-tavisning till kortare tids avstängning från idrott. Alla ärenden har inte varit ett resultat av idrottens kontrollsystem, dels kan internationellt inrapporterade kontroller förekomma och dels annat bevisunderlag. Vissa har till exempel dömts på eget erkännande till någon ledare eller rent av i domstol, som ett resultat av att de gripits av polis för innehav/försäljning, vilket senare utretts inom idrottens rättsapparat. Det var också olika typer av dopningsbrott, allt från eget bruk till vägran att genomgå kontroll. Mellan åren 1990 och 2004 genomfördes 35 656 dopingkontroller och 348 dopningsbrott upptäcktes, det vill säga cirka 1 procent, av de kontrollerade, blev fällda för dopningsbrott under tidsperioden.⁵ Vi får emellertid förmoda att det finns ett visst mörkertal när det gäller frekvensen dopningsbrott.

Urvalet i studien bestod, som sagt var, av idrottsutövare som genomgått en eller flera dopningskontroller. Det var två olika grupper

som ingick: dels en grupp med personer som i dopingkontroll visat ett positivt utslag och dels en grupp med personer som i kontroller visat ett negativt utslag. I den positiva gruppen har samtliga begått ett dopningsbrott medan i den negativa gruppen har samtliga vid två eller fler dopingkontroller haft ett negativt utslag. I det strategiska urvalet ingick 295 unika personer som sammanlagt begått dopningsbrott vid 300 tillfällena, med påföljden avstängning i minst ett år oberoende av typen av brott, vilket innebär att vissa personer kan ha blivit fällda vid mer än ett tillfälle. Denna grupp av ”fällda” matchades med lika många personer med negativt utslag gällande ålder, idrott och kontrolltillfälle genom ett styrt slumpmässigt urval. Detta innebär att fler än en person med negativt utslag vid dopingkontroll har matchats mot en person i den positiva gruppen som står för mer än ett dopningsbrott. I och med att idrottsutövare i den negativa gruppen genomgått två eller flera dopingkontroller är sannolikheten större att de utfört sin idrott på tävlings- eller elitnivå eftersom personer på denna nivå oftare blir dopingkontrollerade.

Samtliga undersökningsdeltagare i rapporten är män, åldersintervallet är 21–61 år och medelåldern är 38,3 år. Dopingkontrollerna av undersökningsdeltagarna genomfördes inom olika förbund, och främst inom tyngdlyftning (362 av 600 kontroller), och styrkelyft (78/600), följt av brottning (26/600), ishockey (16/600) samt amerikansk fotboll, friidrott och korpiddrott (vardera 14 av 600).⁶

Undersökningsinstrument, dess tester och struktur

Instrumentet bestod av ett frågeformulär med fyra olika delar (se bilaga 2). Frågeformuläret behandlar undersökningsdeltagarnas:

- (1) bakgrund och uppväxttid
- (2) nuvarande situation och idrottsbakgrund

⁶ Övriga är akademisk idrott (2), basketboll (6), cykel (6), fotboll (6), gymnastik (6), handboll (4), handikappidrott (2), innebandy (4), judo (6), motorcykel (12), orientering (2), rugby (4), skolidrott (6), squash (4), teakwando (2) och volleyboll (4).

⁵ Se, <http://www.rf.se/t3.asp?p=102675>

(3) personliga egenskaper

(4) attityder till doping.

Inspiration till frågeformuläret har hämtats utifrån ett antal teorier och tidigare forsknings (se ovan). RF:s antidopinggrupp har under hela processen varit involverade och gett värdefulla synpunkter och förslag på utvecklingen av frågeformuläret. Tre mindre förtester av frågeformuläret har genomförts. I det första testet fick ett antal (6) personer som är verksamma vid Malmö högskola fylla i frågeformuläret och därefter komma med synpunkter och förslag på modifieringar av frågeställningar. Det andra testet gällde inte hela frågeformuläret utan endast delen personliga egenskaper, elva olika dimensioner där tio frågor på varje dimension återfanns. De elva dimensionerna var: vänlighet/trevlighet, samvetsgrannhet, empati, exhibitionism, extraversion, moral, känslolabilitet, öppenhet, perfektionism, prestationssträvande och prestationssökande. De som ingick i det andra testet var dels studenter vid det idrottsvetenskapliga programmet vid Malmö högskola, men även anställda vid det idrottsvetenskapliga programmet. Sammanlagt deltog fyrtiofem personer, både män och kvinnor, samtliga med idrottsbakgrund. De båda testerna innebar att frågeformuläret modifierades och att vissa frågor ändrades helt. Dessutom bestämdes vilka dimensioner av personliga egenskaper som skulle användas utifrån dataanalyser men även beroende på tidigare forskning, vilket resulterade i att de elva dimensionerna slutligen blev fem dimensioner. Dessa fem var: sensationssökande, prestationssträvande, moral, exhibitionism och perfektionism. Det tredje testet gjordes efter nämnda ändringar. De som ingick i det tredje testet fyllde i frågeformuläret och kom därefter med synpunkter och förslag på slutgiltiga modifieringar av frågeformuläret. Även detta test medförde att ett par frågor modifierades och att layouten av frågeformuläret förfinades. Vilka exakta förändringar av frågeformuläret som genomfördes efter dessa tre tester kommer inte att redovisas utan beskrivningen ovan syftar till att redogöra för hur arbetsprocessen

gått till gällande utvecklandet av frågeformuläret. I efterliggande text följer nu en beskrivning av slutprodukten och en mer detaljerad redovisning av hur innehållet ser ut i de fyra delarna i frågeformuläret.

Bakgrund och uppväxttid

Denna del kartlägger vilka undersökningsdeltagarna är genom frågor om kön, ålder, etnisk bakgrund och under vilka förutsättningar de växte upp genom frågor om stad, boende, familjestruktur under uppväxttiden (0–20 år) och föräldrarnas yrke och utbildning. Frågorna har till största delen haft fasta svarsalternativ med utrymme för undersökningsdeltagarna att ge exempel på annat svarsalternativ. Inspiration till denna del hämtades ifrån Broberg (1992), Nilsson (1993) och Redelius (2002).

Nuvarande situation och idrottsbakgrund

Denna del bestod av två mindre delar: en som behandlade undersökningsdeltagarnas nuvarande situation och en där frågor var inriktade på deras idrottsliga bakgrund. I den första delen ställdes frågor angående boendeform, familjestruktur, yrke, utbildning. I den andra delen ställdes frågor som är knutna till idrottsbakgrund med uppgivande av huvudidrott som bakgrund till frågor såsom motiv till idrottsdeltagande, träningsmängd och träningsnivå. Vidare ställdes även frågor om undersökningsdeltagarna fortfarande var aktiva i sin huvudidrott, om de tränar något annat och vad de tycker karakteriserar en idrottsutövare. Gällande motiv till idrottsdeltagande har grundstommen hämtats ifrån Hinics och Carlssons (2002) instrument MTI (Motiv till idrottsdeltagande).⁷ Undersökningsdeltagarna fick skatta åtta motiv på en Likert-skala 1–5 där 1 är ”inte alls viktigt” och 5 är ”mycket viktigt”. De åtta motiven var följande: att tävla, hälsa och form, ha kul, socialt erkännande, träffa vänner, sysselsättning, få en snyggare kropp och färdighetsutveckling (jmf., Breivik, 1999; Chng

⁷ MTI är en svensk version av Participation Motivation Questionnaire (PMQ; Gill, Gross & Huddleston, 1983) som är omarbetad och översatt.

& Moore, 1990; Kilpatrick, Hebert & Bartholomew, 2005). Inspiration till övriga frågor i denna del hämtades ifrån tidigare forskning (Broberg, 1992; Coakley, 2003; Nilsson, 1993; Redelius, 2002; Scarpino, Arrigo, Benzi, Garattini, La Vecchia, Bernardi, Silvestrini & Tuccimei, 1990).

Personliga egenskaper

Denna del belyser undersökningsdeltagarnas personliga egenskaper: exhibitionism, moral, perfektionism, prestationssträvande och sensationssökande. Den består av femtio påståenden (tio påståenden på varje egenskap) med en femgradig Likert-skala från "instämmer inte alls" till "instämmer helt och hållet". Påståendena belyser typer av beteenden i olika situationer och undersökningsdeltagarna ska försöka uppskatta hur de generellt beter sig i jämförelse med andra av sitt kön och ungefärlig ålder. Påståendena är av mer indirekt karaktär såsom "jag skulle aldrig fuska med skatten", "jag vill att allting ska vara perfekt" eller "jag ser till att hamna i centrum på en fest" i stället för "jag är moraliskt korrekt", "jag är perfektionist" eller "jag är exhibitionist". Påståendena är hämtade ifrån International Personality Item Pool och är översatta från engelska till svenska.⁸

Reliabilitetstest visade att Cronbach's Alfa för de tio påståenden kopplade till exhibitionism var 0,849, prestationssträvande 0,776, moral 0,748, perfektionism 0,725 och sensationssökande 0,797. Cronbach's test mäter sambandet

8 Se, www.ipip.ori.se. Det är Goldberg (1999) som ligger bakom idén och är grundaren av webbsidan. Hans tanke är att personlighetstest ska kunna granskas på ett bättre sätt genom att påståendena ska vara tillgängliga och användas i forskning världen över för att kontrollera reliabiliteten och validiteten av testerna. Webbsidan är en databas där över 2 000 påståenden/frågor är tillgängliga och påståenden/frågor har översatts från engelska till 25 andra språk och än så länge har påståendena använts i över 80 vetenskapliga publikationer (Goldberg et al., 2006). På webbsidan presenteras olika personlighetstest med IPIP påståenden/frågor (items)/skalor där validitets- och reliabilitetstester har genomförts. Goldberg et al. (2006) menar att anledningen till webbsidans popularitet bland forskare är följande: 1) den är gratis, 2) påståenden/frågor (items) är tillgängliga via internet, 3) mängden av påståenden/frågor (items) som är tillgänglig för inspektion, 4) läsaren är försedd med nycklar till IPIP skalor och 5) påståenden/frågor (items) kan presenteras på olika sätt med nya påståenden/frågor (items), ord kan bytas ut eller översättas till andra språk och vara administrerade på internet utan att tillstånd krävs från någon.

mellan de tio olika påståendena gällande en egenskap, ju högre sambandet är desto högre är Cronbach's Alfa. Normalt betraktas ett värde över 0,7 indiker en acceptabel reliabilitet medan ett värde över 0,8 får anses som ett mått på mycket god reliabilitet.

Attityd till doping

Denna del består av olika sorters av egenhändigt utformade frågor och påståenden, allt från öppna till slutna frågor med svarsalternativ. Frågorna behandlade undersökningsdeltagarnas upplevelser, tankar och attityder till doping. Närmare frågades det om de använt sig av doping, hur många de trodde använt sig av doping i deras huvudidrott och vilka motiv dopingsanvändare har för sitt bruk av preparat. Vidare ställdes frågor om tillgängligheten till preparat, antal dopingkontroller, straffsatser och angående det svenska antidopingarbetet där undersökningsdeltagarna fick kommentera sin skattning. Dessutom återfinns frågor angående anledningar och motiv till användande av dopingpreparat såsom motiv till att avstå från doping, om doping har effekter och vilka positiva effekter användare är ute efter. Avslutningsvis fick undersökningsdeltagarna ta ställning till om de skulle använda dopingpreparat om det var tillåtet och beroende på situation och om de tycker att doping ska tillåtas i framtiden. Inspiration till denna del har hämtats ifrån tidigare forskning (Anderson & Bolduc, 1997; Anshel, 1991; Breivik, 1999; Donovan, Egger, Kapernick & Mendoza, 2002; Laure, Lecerf, Friser & Binsinger, 2003).

Procedur och svarsfrekvens

Sammanlagt erhöles 595 personnummer till idrottare som genomgått minst en dopingkontroll mellan åren 1990 och 2004. Vidare var den sammanlagde svarsfrekvensen 32,6 procent. Nedan följer mer detaljerad information om tillvägagångssättet samt svarsfrekvensen för respektive urvalsgrupp.

Den positiva gruppen

Vi fick personnummer till dessa 295 personerna. Med hjälp av Skatteverkets register lyckades vi få fram 267 svenska adresser och 7 utländska. Anledningen till att inte samtliga personers adresser hittades var på grund av skyddade adresser, dödsfall eller felaktiga personuppgifter. Personer med utländsk adress plockades bort från undersökningen. Av de 267 svenska adresserna visade det sig att 11 var felaktiga, detta på grund av att adressuppgifterna hos Skatteverkets inte stämde. Alltså 256 personer av dem som dömts för dopingbrott fick frågeformuläret. Två av dessa skickade tillbaka frågeformuläret där de meddelande sitt ointresse av att ingå i studien. Frågeformulären var försedda med löpnummer för att ha möjligheten att skicka ut en påminnelse vid senare tillfälle. Efter en tid skickades en påminnelse med ett nytt frågeformulär ut till de personer som inte återsänt ett besvarat frågeformulär. Vid detta tillfälle var inte frågeformulären försedda med löpnummer (utan endast en markering i vilken urvalsgrupp personerna tillhörde) vilket innebar att undersökingsdeltagarna var anonyma. 60 personer från denna grupp svarade på och återsände frågeformuläret till oss, en svarsfrekvens på 23,4 procent.

Den negativa gruppen

Samma tillvägagångssätt som med de dopingfällda användes för att hitta adresser till de matchade personerna. Vi fick fram 294 svenska adresser och 1 utländsk. Av de 294 adresserna visade det sig att 4 var felaktiga, alltså 290 personer i denna grupp erhöll frågeformuläret. Även denna urvalsgrupp fick en påminnelse, liksom de fällda. Vi fick 134 svar, det vill säga en svarsfrekvens på 46,2 procent.

Databearbetning och gruppindelning

Enkätsvaren bearbetades med hjälp av statistikprogrammet Statistical Package of Social Science (SPSS). Deskriptiva data togs fram,

och crosstabulering, Chi² och oberoende envägs variansanalys (ANOVA) användes för att studera eventuella skillnader mellan grupperna (positiva & negativa) gällande undersökningsområdena. Avslutningsvis användes Pearsons produktmomentkorrelationsberäkning för att undersöka samband mellan undersökningsområdena. Signifikansnivån bestämdes till $p < 0,05$.

I frågeformuläret återfanns en fråga om undersökingsdeltagarna någon gång under sin livstid använt sig av doping. Doping definieras här som *bruk av, inom idrotten, förbjudna substanser och metoder utan legitima medicinska skäl*. De fem olika svarsalternativen delas in i två, ”ja” och ”nej” (se bilaga 2). Nedan redovisas utfallet på frågan för respektive urvalsgrupp, fällda och friade.

Använt sig av doping			
Urvalsgrupp	Ja	Nej	Totalt
Positiva	51	9	60
Negativa	19	115	134
Totalt	70	124	194

Personer som svarade att de någon gång i sitt idrottsutövande använt sig av doping placeras i gruppen *dopade* medan personer som aldrig använt sig av doping placeras i gruppen *icke-dopade*. Denna uppdelning utgör även strukturen i resultatredovisningen.

Resultat

Det finns en hel del olika sätt att presentera ett forskningsresultat, och vi har valt att vara relativt formella, varvid mer specifika kommentarer och slutsatser lämnas till den avslutande delen i rapporten. För att skapa en bättre överskådlighet i resultatredovisningen är följande del uppdelad i två delar:

Först (1) redovisas de deskriptiva resultaten, och eventuella skillnader mellan dopade och icke-dopade när det gäller:

- a) undersökningsdeltagare
- b) motiv till idrottsdeltagande
- c) personliga egenskaper
- d) moral
- e) attityder till doping.

Därefter (2) redovisas relationen mellan undersökningsområdena motiv till idrottsdeltagande, personliga egenskaper och moral.

Undersökningsdeltagare

Nedan följer information om undersökningsdeltagarna vad gäller uppväxtförhållanden, nuvarande situation och idrottserfarenhet. En uppdelning görs mellan gruppen dopade och gruppen icke-dopade och signifikanta skillnader mellan grupperna redovisas. Samtliga undersökningsdeltagare är män, medelåldern är cirka 38 år och 86 procent har en svensk bakgrund vilket gäller för båda grupperna.⁹

Uppväxtförhållanden

Redovisningen av resultaten gällande uppväxtförhållanden inbegriper variablerna ort, boende, familjestrukturen med föräldrar och syskon samt socioekonomisk status. Nedan följer resultatredovisning för respektive grupp.

⁹ Svensk bakgrund har de personer som är födda i Sverige och hade två föräldrar som var svenska medborgare vid födseln (undantag ges för adopterade). Första generationens invandrare är födda utomlands och vid födseln hade föräldrarna inte svensk medborgarskap. Andra generationens invandrare är personer som är födda i Sverige men vid födseln hade minst en förälder utan svensk medborgarskap.

Tabell 3: Storleken på uppväxtort (frekvens och andel % för respektive grupp, N= 194).

Uppväxtort	Dopade		Icke-dopade	
	Frekvens	Andel %	Frekvens	Andel %
Landsbygd/ liten tätort	12	17	30	24
Medelstor tätort	15	21	26	21
Stad/större tätort	25	36	36	29
Större stad	12	17	18	15
Storstad	6	9	14	11
Summa:	70	100	124	100

Resultaten visade att den största andelen har växt upp i en stad eller större tätort och minst andel i storstad, oavsett vilken av de två grupperna det rör sig om (se Tabell 3). De båda grupperna skiljer sig marginellt; en större andel icke-dopade växte upp både i storstad och på landsbygd eller liten tätort, medan en större andel dopade växte upp i medelstor tätort eller större stad.

Tabell 4: Typen av uppväxtboende för respektive grupp (frekvens och andel %, N= 194).

Uppväxtboende	Dopade		Icke-dopade	
	Frekvens	Andel %	Frekvens	Andel %
Villa	41	58,6	77	62,1
Hyreslägenhet	18	25,7	31	25,0
Insats-/ andelslägenhet	5	7,1	4	3,2
Rad-/kedjehus	4	5,7	11	8,9
Annat	2	2,9	1	0,8
Summa:	70	100	124	100

Resultaten visar att en klar majoritet av både dopade och icke-dopade växte upp i villa medan cirka en fjärdedel växte upp i en hyreslägenhet (se Tabell 4). Andelen dopade som växt upp i insats- eller andelslägenhet är större i jämförelse med icke-dopade, medan en större andel icke-dopade växt upp i rad- eller kedjehus, jämfört med gruppen dopade.

Tabell 5. Föräldrastruktur under uppväxttiden, för respektive grupp (frekvens och andel %, N= 194).

Uppväxt-föräldrar	Dopade		Icke-dopade	
	Frekvens	Andel %	Frekvens	Andel %
Biologisk pappa/mamma	50	71,4	99	79,8
Styvmamma/-pappa	1	1,4	1	0,8
Kombination	7	10,0	11	8,9
Ensamförälder	12	17,1	11	8,9
Annan	0	0	2	1,6
Summa:	70	100	124	100

En klar majoritet av både dopade och icke-dopade växte upp med båda sina biologiska föräldrar (se Tabell 5). De marginella skillnaderna mellan grupperna handlar om att en större andel av dopade växte upp med en biologisk och en styvförälder samt ensamförälder i jämförelse med icke-dopade.

Tabell 6. Barnsammansättningen under uppväxttiden för respektive grupp (frekvens och andel %, N= 194).

Syskon	Dopade		Icke-dopade	
	Frekvens	Andel %	Frekvens	Andel %
Bror	13	18,6	37	29,8
Syster	14	20,0	30	24,2
Både och	17	24,3	19	15,3
Inga syskon	26	37,1	38	30,6
Summa:	70	100	124	100

En klar majoritet har syskon både bland dopade och icke-dopade (se Tabell 6). Därefter skiljer grupperna sig något, eftersom andelen dopade som har både en syster och en bror är högre än bland icke-dopade, medan en större andel icke-dopade har en bror i jämförelse med dopade.

Tabell 7. Socioekonomisk status, SES, under uppväxttiden för respektive grupp (frekvens och andel, %, N= 171).

SES	Dopade		Icke-dopade	
	Frekvens	Andel %	Frekvens	Andel %
Låg	22	35,5	47	42,4
Medel	30	48,4	40	36,0
Hög	10	16,1	24	21,6
Summa:	62	100	111	100

För både dopade och icke-dopade har minst andel hög socioekonomisk status (se Tabell 7). Däremot var det en större andel av icke-dopade som växte upp under låg socioekonomisk status medan det var en större andel av dopade som växte upp under medel socioekonomisk status. När det gäller samtliga är storleken på uppväxtort någorlunda jämt fördelad över landsbygd/liten tätort (17,1 procent), medelstor tätort (21,4 procent), stad/större tätort (31,4 procent), större stad (17,1 procent) och storstad (8,6 procent). Vidare visade resultaten att en majoritet växte upp i en villa (60,8 procent), en fjärdedel har växte upp i en hyreslägenhet (25,3 procent) och resterande har växte upp i insats-/andelslägenhet, rad-/kedjehus och annat boende (13,9 procent). Nästan alla har växte upp i ett hem med två föräldrar (87,1 procent) medan resterande växte upp med en förälder, annan släkting eller fosterhem (12,9 procent). Två tredjedelar har ett eller flera syskon, medan en tredjedel är ensam barn. När det gäller socioekonomisk status (Hollingshead) visade det sig att 40,4 procent hade en låg status, 40,9 procent hade medel och 18,7 procent hade en hög socioekonomisk status (bortfall 11,6 procent).

Nuvarande situation

Resultaten som redovisas i detta avsnitt behandlar undersökningsdeltagarnas boende, civilstatus, barn och socioekonomisk status.

Tabell 8: Nuvarande boende för respektive grupp (frekvens och andel %, N= 191).

Boende	Dopade		Icke-dopade	
	Frekvens	Andel %	Frekvens	Andel %
Villa	38	55,1	67	54,9
Hyres- lägenhet	20	29,0	29	23,8
Insats-/ andels- lägenhet	7	10,1	12	9,8
Rad-/ kedjehus	3	4,3	12	9,8
Annat	1	1,4	2	1,6
Summa:	69	100	122	100

En majoritet av både dopade och icke-dopade bor i villa. Därefter är boende i hyreslägenhet mest vanligt (se Tabell 8). Relativt få bland både dopade och icke-dopade bor i insats- eller andelslägenhet, rad- eller kedjehus och annat boende (15,8–21,2 procent).

Tabell 9: Nuvarande civilstatus för respektive grupp (frekvens och andel, i %, N= 191).

Civil- status	Dopade		Icke-dopade	
	Frekvens	Andel %	Frekvens	Andel %
Ensam	15	21,7	17	13,9
Ensam med barn	8	11,6	6	4,9
Med partner	11	15,9	24	19,7
Med partner & barn	35	50,7	68	55,7
Annat	0	0	7	5,8
Summa:	69	100	122	100

Den enda skillnaden mellan grupperna är att icke-dopade i högre utsträckning angav alternativet annat, och då handlade det om att de bodde med sina föräldrar, i kollektiv, eller med en kompis.

Tabell 10: Föräldraskap för respektive grupp (frekvens och andel, i %, N= 190).

Barn	Dopade		Icke-dopade	
	Frekvens	Andel %	Frekvens	Andel %
Ja	50	71,4	90	74,4
Nej	19	27,1	31	25,6
Summa:	69	100	121	100

Bland både dopade och icke-dopade är cirka en fjärdedel barnlösa. En majoritet (58 procent) av de dopade föräldrarna har två barn, medan 24 procent har ett och 18 procent har tre eller fler. Även bland icke-dopade föräldrar har en majoritet två barn (55,6 procent) medan 27,8 % har ett och resterande 6,7 % har tre barn eller fler.

Tabell 11: Nuvarande socioekonomisk status, SES, för respektive grupp (frekvens och andel, % N= 187).

SES	Dopade		Icke-dopade	
	Frekvens	Andel %	Frekvens	Andel %
Låg	14	20,9	19	15,8
Medel	25	37,3	45	37,5
Hög	28	41,8	56	46,7
Summa:	67	100	120	100

Den största andelen i respektive grupp, dopade och icke-dopade, har en hög socioekonomisk status, andelen med medel socioekonomisk status är i båda grupperna ungefär lika och andelen med låg socioekonomisk status är något högre bland dopade (se Tabell 11).

En majoritet (54,2 procent) av undersökningsdeltagarna, oavsett grupp, bor i villa, en fjärdedel (25,3 procent) bor i hyreslägenhet och resterande (19 procent) bor i insats-/andelslägenhet, rad-/kedjehus eller annat (bortfallet är 1,5 procent). De flesta bor tillsammans med någon, en majoritet (53,1 procent) bor tillsammans med partner och barn, nästan en femtedel bor med partner (18 procent) och 1,5 procent bor med sina föräldrar medan 15,6 procent bor ensam och 2,1 procent har annat boende (bortfallet är 1,5 procent). De flesta (72,2 procent) har barn medan drygt en fjärdedel (25,8 procent) inte har det (bortfallet är 2,1 procent).

De som har barn är i genomsnitt förälder till två barn. När det gäller socioekonomisk status (Hollingshead) visade det sig att 18,2 procent hade låg, 37,4 procent medel och 44,4 % hög (bortfall 3,6 procent).

Idrottserfarenhet

Undersökningsdeltagarna fick bestämma vilken idrott som var deras huvudsakliga idrott genom att uppskatta vilken idrott som de investerat mest tid och ansträngning i. Denna huvudidrott kan skilja sig från den idrott inom vilken personerna blev dopingkontrollerade. En indelning av deltagarnas huvudidrott gjordes enligt följande: (1) individuell kraftidrott/-träning, (2) annan individuell idrott, (3) kraftidrott i lag och (4) annan lagidrott. Nedan redovisas resultaten av undersökningsdeltagarnas uppskattning om vilken deras huvudidrott är och i vilken kategori de kategoriserats in i, siffran inom parentes anger antal. Bortfallet på frågan om huvudidrott var cirka 2,6 procent.

Individuell kraftidrott/-träning: Bodybuilding (4), boxning (3), brottning (8), judo (3), strong men (1), styrketräning (17), tyngdlyftning (29) och styrkelyft (70).
Antal idrotter: 8 Antal utövare: 135

Annan individuell idrott: Billjard (1), bordtennis (1), cykling (4), dans (1), friidrott (6), gymnastik (1), längdskidåkning (1), motorsport (4), orientering (1), simning (1), snowboard (1) och speedway (1).
Antal idrotter: 12. Antal utövare: 23

Kraftidrott i lag: Amerikansk fotboll (4), ishockey (6) och rugby (7).
Antal idrotter: 3. Antal utövare: 17

Annan lagidrott: Basket (1), fotboll (6), handboll (3), innebandy (1) och volleyboll (3).
Antal idrotter: 5. Antal utövare: 14

Eftersom det inte finns några större skillnader (se nedan, signifikanta skillnader) mellan grupperna (i urvalet) redovisas de tillsammans. I genomsnitt utövade/-ar undersökningsdeltagarna sin huvudidrott i cirka 15,7 år (median 15 år, bortfall 4,1 procent) och de var/är aktiva på elitnivå (70 procent), tävlingsnivå (20,6 procent) och resterande (6,7 procent) var motionärer (bortfallet är 2,1 procent). Nästan hälften (49,5 procent) tränade som mest 6 ggr/vecka eller mer, två femtedelar (39,2 procent) tränade 4–5 ggr/vecka och resterande (9,3 procent) tränade 2–3 ggr/vecka (bortfallet är 2,1 procent). En majoritet (58,8 procent) är inte aktiva i sin huvudidrott medan två femtedelar (39,7 procent) fortfarande är aktiva (bortfallet är 1,5 procent). Många (69,1 procent) har utövat fler idrotter utöver sin huvudidrott och av dessa har fyra tiondelar (40,3 procent) utövat en annan idrott, 3 tiondelar (29,9 procent) två andra idrotter och lika många (29,9 procent) har utövat tre andra idrotter. Idag är de flesta (77,3 procent) undersökningsdeltagarna aktiva i antingen sin huvudidrott eller en annan idrott (bortfallet är 7,2 procent).

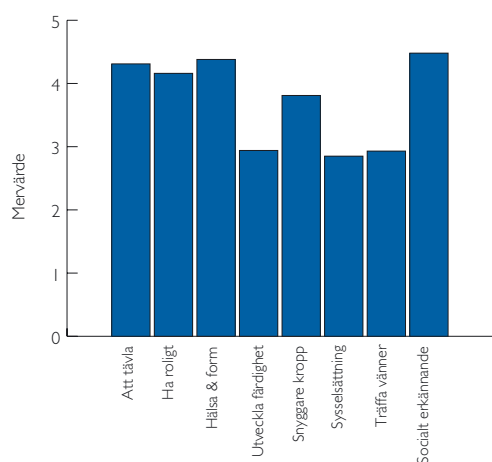
Signifikanta skillnader mellan dopade och icke-dopade: När det gäller vilken typ av idrott vid indelning efter kraftsport eller inte finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna. Vidare påträffades inga större skillnader när det gäller antal år i huvudidrotten, träningsmängd, antal andra idrotter, fortfarande aktiv i sin huvudidrott och annan fysisk aktivitet. Däremot påträffades en signifikant skillnad gällande träningsnivå ($F_{1, 189} = 11.862$, $\eta^2 = 0.059$, $p < 0.001$). De dopade tränar/-de på en lägre nivå i jämförelse med icke-dopade (motions-, tävlings- och elitnivå).

Motiv till idrottsdeltagande

Nedan presenteras vilka motiv som undersökningsdeltagarna hade för sitt idrottsutövande (se Diagram 1). Till synes var färdighetsutveckling det starkaste motivet, men ha kul, att tävla och hälsa och form var nog så viktiga. Däremot var motiven socialt erkännande, ha

något att göra och få snyggare kropp inte särskilt viktiga i en jämförelse. Nedan följer en jämförelse mellan dopade och icke-dopade gällande motiv till idrottsdeltagande.

Diagram 1: Motiv till idrottsdeltagande (medelvärde N= 183).

Signifikanta skillnader mellan grupperna dopade och icke-dopade påträffades (se Tabell 12) gällande motivet att tävla ($\eta^2 = 0,055$) och motivet få en snyggare kropp ($\eta^2 = 0,048$). Icke-dopade rapporterade att motivet att tävla var viktigare än dopade medan dopade rapporterade att motivet få en snyggare kropp var viktigare.

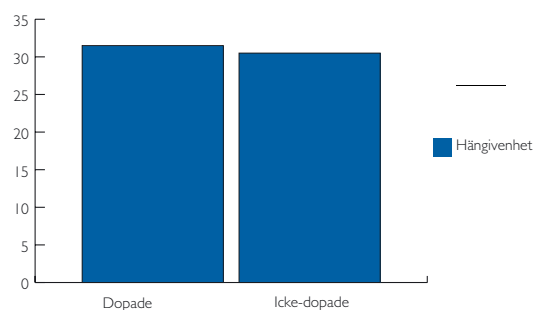
Tabell 12: Medelvärden och standardavvikelser av dopade och icke-dopades rapporterade motiv till idrottsdeltagande. Dessutom visas frihetsgraderna, F- och p-värden (N= 183).

Motiv	Dopade		Icke-dopade		Df= 1,182	
	M	Sd	M	Sd	F	p
Att tävla	3,99	1,26	4,49	0,83	10,82	<0,01*
Hälsa & form	4,30	0,99	4,08	1,05	2,16	0,14
Ha roligt	4,34	0,77	4,40	0,80	0,24	0,63
Socialt erkännande	2,97	1,13	2,92	1,24	0,09	0,77
Träffa andra (vänner)	3,74	1,14	3,85	1,06	0,48	0,50
Sysselsättning	2,85	1,36	2,85	1,22	0,01	0,99
Få en snyggare kropp	3,37	1,26	2,67	1,20	13,90	<0,01*
Färdighetsutveckling	4,47	0,79	4,49	0,85	0,030	0,86

* Signifikant

En annan intressant aspekt är att belysa olika gruppers hängivenhet till idrott (se diagram 2), som indirekt kan kopplas till motiv till idrottsdeltagande, nämligen hängivenhet till idrottens fenomenologiska struktur (Coakley, 2003). Hängivenheten mättes med hjälp av åtta påståenden med en femgradig Likert-skala, där minimum var 8 och maximum 40 (reliabiliteten är god då Cronbach's Alfa uppmättes till 0,851).

Diagram 2. Dopade och icke-dopades medelvärde gällande hängivenhet till idrotten (N= 185).

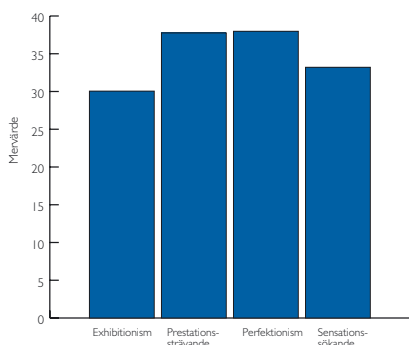

Inga signifikanta skillnader påträffades mellan grupperna. Däremot finns en marginell skillnad. Dopade är i högre utsträckning hängivna till idrottens fenomenologiska struktur än icke-dopade. Men skillnaden är så pass liten att vi inte bör dra några större slutsatser. Vi kan dock ställa frågan om det är en möjlig förklaring till varför vissa dopar sig och andra inte gör det (se Analys).

Personliga egenskaper

Samtliga undersökningsdeltagare har rapporterat en högre nivå av prestationssträvande och perfektionism i jämförelse med egenskaperna exhibitionism och sensationssökande (se Diagram 3).

Diagram 3: Medelvärde av undersökningsdeltagarnas summa på 10 frågor med Likert-skala (1–5) angående de personliga egenskaperna exhibitionism, prestationssträvande, perfektionism och sensationssökande. N= 185.

Dopade rapporterade en högre nivå exhibitionism, prestationssträvande, perfektionism och sensationssökande än icke-dopade (Tabell 13). Endast skillnaden gällande sensationssökande var signifikant ($\eta^2 = 0.001$).

Tabell 13: Medelvärden och standardavvikelser av dopade och icke-dopades rapporterade personliga egenskaper. Dessutom visas frihetsgraderna, F- och p-värden (n= 185).

Egenskap	Dopad		Icke-dopade		F	p
	M	Sd	M	Sd		
Exhibitionism	30,92	7,85	29,90	7,55	0,13	0,72
Prestationssträvande	38,47	6,23	37,36	5,92	1,43	0,23
Perfektionism	38,20	4,93	37,84	5,33	0,19	0,66
Sensationssökande	35,51	7,64	31,96	7,44	9,41	<0,01*

* Signifikant

Moral

Gällande undersökningsdeltagarnas generella moral i vardagslivet påträffades signifikanta skillnader mellan dopade och icke-dopade (se Tabell 14). Dopade rapporterade en lägre generell vardagsmoral än icke-dopade ($\eta^2 = 0.003$).

Tabell 14: Medelvärden och standardavvikelser av dopade och icke-dopades rapporterade moral. Dessutom visas frihetsgraderna, F- och p-värden (n= 187).

Variabel	Dopade		Icke-dopade		F	p
	M	Sd	M	Sd		
Moral	35,59	6,89	39,64	5,16	20,59	<0,01*

* Signifikant

Det kan finnas vissa invändningar mot detta resultat. Resultat av Levenes test är signifikant, det vill säga att det finns stora skillnader inom varje grupp. Detta beror till största del att Kurtosis (toppighetsmått) visar ett stort negativt värde för experimentgruppen vilket indikerar spetsigare och smalare "svansar" än normalfördelningen. Dessutom är effektstorleken liten. Det bör härmed påpekas att man inte ska dra för stora växlar av resultatet, det krävs en större mängd data för att säkerställa det signifikanta resultatet.

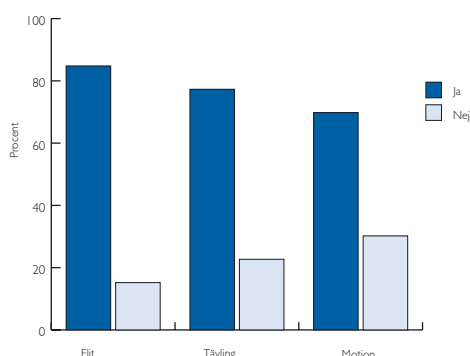
Attityder och inställning till doping och antidopingsarbetet

Nedan följer resultatredovisning av ämnesområdet attityder till doping. Ämnesområdet är stort och därför delas redovisningen upp beroende på infallsvinkel. Dessutom redovisas eventuella skillnader i attityd till doping mellan dopade och icke-dopade.

Upplevelse av förekomst och andel dopingsanvändare

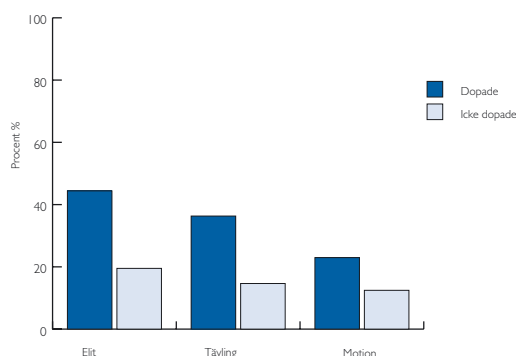
Undersökningsdeltagarna fick uppskatta om doping förekommer i deras huvudidrott och i så fall hur stor andelen var på elit-, tränings- och motionsnivå. Till synes skattade en klar majoritet att doping förekom på samtliga nivåer (elit, tävling, motion) i deras huvudidrott inom svensk idrott (se Diagram 4). Inga signifikanta skillnader mellan dopade och icke-dopade gällande uppskattning av förekomsten av doping på olika nivåer påträffades.

Diagram 4: Andel i procent gällande förekomst av doping på olika nivåer (N= 169).

Däremot påträffades signifikanta skillnader mellan dopade och icke-dopade gällande uppskattad andel som använt doping i deras huvudidrott på olika idrottsliga nivåer. Dopade uppskattade att fler utövare på elit- ($F_{1, 182} = 27,804$, $\eta^2 = 0,0001$, $p < 0,001$), tävlings- ($F_{1, 170} = 25,733$, $\eta^2 = 0,0002$, $p < 0,001$) och motionsnivå ($F_{1, 167} = 11,997$, $\eta^2 = 0,0002$, $p < 0,001$) använde doping i jämförelse med icke-dopade (se Diagram 4). Vidare visade resultaten att både dopade och icke-dopade uppskattade att ju högre idrottslig nivå desto större andel dopar sig.

Diagram 5: Rapporterad andel (%) som använder doping på olika idrottsliga nivåer (N= 169).

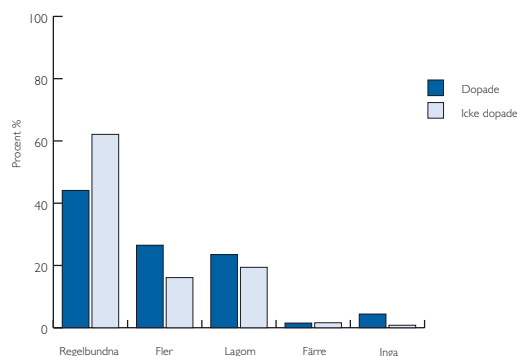
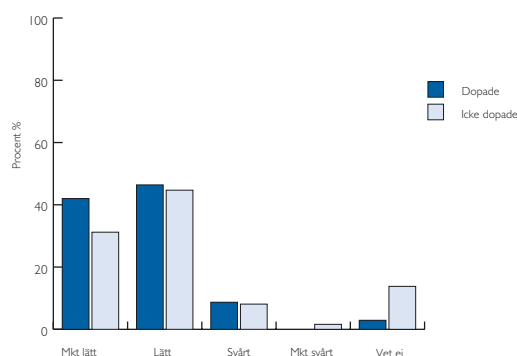

Det finns stora variationer inom respektive grupp (Levenes test), därför bör resultaten diskuteras försiktigt. Eventuellt kan motiven skilja sig beroende på om utövaren är på elit-, tävlings- eller motionsnivå.

Attityder angående preparat, dopingskontroller och påföljder:

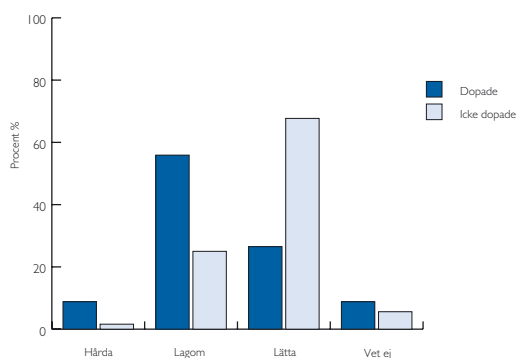
Åtta av tio upplever att det är mycket lätt eller ganska lätt att få tag i dopingspreparat medan cirka en av tio upplever det ganska eller mycket svårt och resterande tiondel vet inte om det är svårt eller lätt (se Diagram 6). Bortfallet var 1 procent.

Diagram 6a-b: Inställning(ar) till tillgänglighet och kontroller (N= 192).

Vidare upplever näst intill samtliga (dopade 94,1 procent och icke-dopade 97,6 procent) att det behövs kontroller medan en klar majoritet (dopade 70,6 procent och icke-dopade 78,2 procent) anser att det behövs fler kontroller och/eller att alla ska testas regelbundet.

Diagram 6c: Inställning till påföljder. (N= 192).

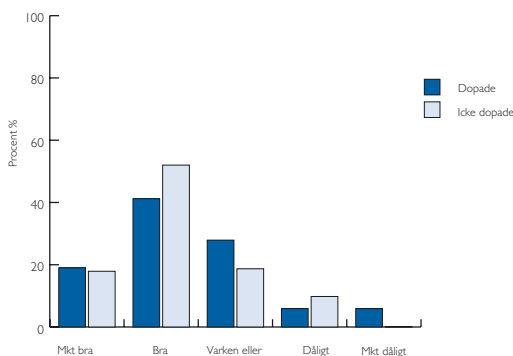

De flesta i båda undersökningsgrupperna (dopade 82,4 procent och icke-dopade 92,7 procent) upplever att straffen för dopingbrott ligger på en lagom nivå eller bör skärpas.

Det finns dock några skillnader mellan dopade och icke-dopade när det gäller inställning till kontroller och påföljder (se Diagram 6). Resultaten visade ingen signifikant skillnad mellan dopade och icke-dopade när det gäller lättheten att få tag i doping. Däremot påträffades två signifikanta skillnader mellan grupperna, icke-dopade är mer positiva till dopingkontroller och vill se att antalet ökar i högre utsträckning är dopade ($F_{1, 190} = 5,013$, $\eta^2 = 0,027$, $p < 0,05$) och dopade upplever att straffen är lagom hårda medan icke-dopade upplever att de är för lätta och behöver bli hårdare ($F_{1, 190} = 18,694$, $\eta^2 = 0,215$, $p < 0,001$).

I studien ingick även möjlighet att belysa de olika gruppernas inställning till dopingarbetet; till kontroller och påföljder (se Diagram 7).

Diagram 7: Andel (%) av dopade och icke-dopades inställning till antidopingsarbetet inom idrotten (N=191). Bortfall dopade 2,9 % och icke-dopade 0,8 %.

Studien visar att det finns marginella skillnader mellan dopade och icke-dopade när det gäller uppfattning om det svenska antidopingsarbetet inom idrotten (se Diagram 6). En majoritet i båda grupperna (60,2 procent av dopade och 69,9 procent av icke-dopade) upplever att det svenska antidopingsarbetet inom idrotten är bra eller mycket bra. Ett fåtal i båda grupperna (11,8 procent av de dopade och 9,9 procent av de icke-dopade) upplever däremot arbetet som dåligt eller mycket dåligt. Resterande, oavsett grupp, svarade att antidopingsarbetet varken var bra eller dåligt.

För att belysa antidopingsarbetet ytterligare fick undersökningsdeltagarna möjlighet att motivera sina svar. Svaren har sedermera kategoriserats för att underlätta för läsaren och ge en bättre överblick (se Tabell 15). Sammanlagt var det 164 av undersökningsdeltagarna som gav en motivering, bortfallet var 21 procent för de dopade och 12 procent för de icke-dopade. Varje undersökningsdeltagare hade möjlighet att ge mer än en motivering, totalt gavs 273 motiveringar. De olika kategorierna är: (1) tilltro till svensk antidoping, (2) information, (3) kontroller och (4) påföljder.¹⁰ Det första temat handlar om kommentarer som direkt knyts till dem som arbetar med antidopingen. Exempelvis att svenska antidopingsarbetet sköts professionellt och seriöst eller att de arbetar på fel sätt. Den andra kategorin handlar om hur

10 Dessutom återgavs vissa kommentarer som i sak inte motiverade undersökningsdeltagarnas tidigare svar, dessa kategoriserades in under ovidkommande kommentarer.

undersökningsdeltagarna upplever informationen om doping som bra eller dålig. Det tredje temat är relaterat till kommentarer om det sker tillräckligt många eller för få dopingkontroller inom idrotten. Avslutningsvis handlar den fjärde kategorin om strängheten i påföljderna, och huruvida de är bra eller dåliga.

Resultaten visar att det finns skillnader gällande vilken typ av kommentar som återgavs som motivering mellan de dopade och de icke-dopade (se Tabell 15). Störst andel av kommentarer bland de dopade handlade om att de eftersökte fler kontroller och att de hade en negativ tilltro till svensk antidoping. Däremot var andelen kommentarer om påföljder bland icke-dopade störst.

Tabell 15: Dopade och icke-dopades motiveringar till deras svar angående vad de tyckte om det svenska antidopingsarbetet inom idrotten. Tabellen visar andel av samtliga kommentarer utifrån olika teman och typ av kommentar (N= 273).

Tema	Dopade		Icke-dopade	
	Kommentar:	%	Kommentar:	%
Tilltro till svensk antidoping	Positiv	15	Positiv	11,7
	Negativ	23,3	Negativ	11,7
Information	Bra	1,7	Bra	4,7
	Dåligt	10	Dåligt	10,8
Kontroller	Eftersökes	28,3	Eftersökes	14,1
	Tillfredställelse	5	Tillfredställelse	9,9
Påföljder	Bra	0	Bra	11,7
	Dåligt	5	Dåligt	18,8
Ovidkommande kommentarer		11,7		6,6
Summa:	Antal: 60	100	Antal: 213	100

Motiv till att avstå från doping

Resultaten i studien visar att undersökningsdeltagarna i högre utsträckning blir avskräckta att dopa sig på grund av negativa hälsoeffekter än att följa dopingreglerna. Signifikanta skillnader påträffades, och dopade upplever motiven moral och ärlighet ($\eta^2 = 0,132$) och hälsobefrämjande ($\eta^2 = 0,072$) som mindre viktiga, det vill säga att de är mindre motiverade att avstå ($\eta^2 = 0,007$) doping i jämförelse med de rena (se Tabell 16).¹¹

11 Levenes test visade signifikans när det gäller både motivet hälsobefrämjande ($p = 0,032$). Testet visar att det finns stora skillnader mellan individer inom grupperna dopade och icke-dopade vilket innebär att vi får beakta resultatet med en viss försiktighet.

Tabell 16: Medelvärden och standardavvikelser av dopade och icke-dopades rapporterade motiv till att avstå från doping. Dessutom visas frihetsgraderna, F- och p-värden (N= 187).

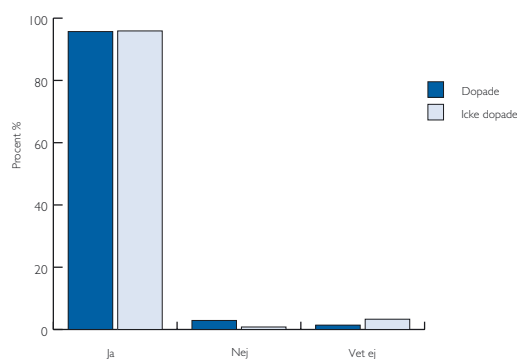
Motiv	Dopade		Icke-dopade		F	p
	M	Sd	M	Sd		
Följa regler	9,97	3,00	12,15	2,51	28,93	<0,01*
Hälsa	11,46	2,86	12,90	2,24	14,79	<0,01*

* Signifikant

Uppfattning om dopingspreparatens effekter och motiv till användande

Undersökningsdeltagarna fick ta ställning till om de upplever att doping kan förbättra prestationen i deras huvudidrott. Resultaten visar att nästan samtliga (95,8 procent) uppfattar att doping kan ha en positiv effekt på prestationen (se Diagram 8).

Diagram 8. Andel i procent dopade och icke-dopade som tycker att doping kan förbättra idrottslig prestation (N= 191).

Vidare visade resultaten att undersökningsdeltagarna rapporterar att idrottsutövare som dopar sig främst gör det på grund av att få en ökad styrka och för att bli mer explosiva eller minska sin trötthet och få en bättre återhämtning medan viktminskning och känna sig lugnare är motiv som är mindre viktiga (se Tabell 17).

Tabell 17: Medelvärde för både dopade och icke-dopades rapportering av motiv till varför andra dopar sig (N= 191).

	Dopade	Icke-dopade
Varför dopa sig?	Medelvärde (1-5)	Medelvärde (1-5)
Öka styrka/explosivitet	4,34	4,54
Öka uthållighet	3,48	3,13
Viktminskning	2,30	2,05
Minskad trötthet/bättre återhämtning	4,00	4,11
Ändrat sinnestillstånd	2,16	2,31
Minskad smärt	2,72	2,53
För att bli lugnare	1,91	1,65

Inga signifikanta skillnader påträffades mellan dopade och icke-dopade. Detta pekar på att vetskapen om vilka motiv som är viktiga är relativt god inom båda grupperna. Till synes är motivet ökad styrka/explosivitet och motivet minskad trötthet/bättre återhämtning de viktigaste drivkrafterna. Viktminskning och känna sig lugnare är motiv som tycks vara mindre viktiga.

Hypotetisk fråga

Nästa tabell visar hur många procent av dopade och rena som skulle välja att dopa sig och hur många procent som skulle avstå trots att doping var tillåten i fyra olika situationer (se Tabell 18). Signifikanta skillnader påträffades mellan dopade och icke-dopade när det gällde samtliga situationer. Dopade skulle dopa sig i högre utsträckning än de övriga om de visste att motståndaren dopade sig, om de visste att motståndaren inte skulle dopa sig, om de inte visste vad motståndaren skulle göra och om de inte visste men motståndaren visste hur de skulle göra. Intressant är även att båda undersökningsgrupperna skulle dopa sig mindre i en situation där de vet om att deras motståndare inte dopar sig.

Tabell 18. Andel (%) av dopade och icke-dopade som skulle använda doping om det var tillåtet i olika situationer. Dessutom visar signifikanta skillnader mellan grupperna (Chi²)(N= 190).

	Dopade		Icke-dopade		
Skulle du dopa dig om du:	Ja	Nej	Ja	Nej	Chi2
vet att din motståndare dopar sig	47,8	52,2	10	90	<0,01*
vet att din motståndare inte dopar sig	19	81	1,6	98,4	<0,01*
inte vet om vad din motståndare gör	40	60	2,4	97,6	<0,01*
inte vet men din motståndare vet hur du gör	32,4	67,6	4,1	95,9	<0,01*

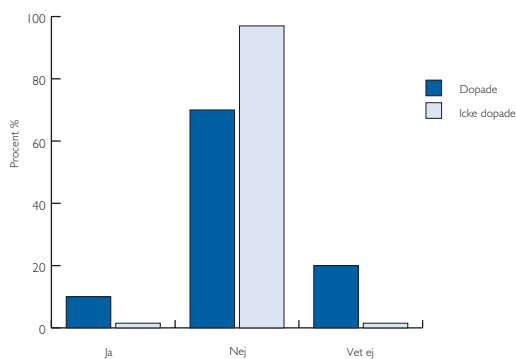
* Signifikant

Av de dopade tycker en tiondel att doping ska tillåtas, medan cirka 70 procent tycker att preparaten inte bör tillåtas och resterande ställer sig någonstans mittemellan (se Diagram 9). Bland de icke-dopade är de flesta (97 procent) överens om att doping ska vara förbjudet, medan resterande inte vet eller tycker att det ska tillåtas (1,5 procent på vardera svarsalternativ). Signifikanta skillnader påträffades; dopade vill i högre utsträckning tillåta doping än icke-dopade.¹²

Undersökningsdeltagarna fick möjligheten att motivera sitt svar på frågan angående om doping skulle tillåtas eller inte. De som ville tillåta doping motiverade bland annat med följande: fri doping – då skulle idrotten bli rättvis, alla vill se nya rekord och fantastiska prestationer och att det borde vara upp till var och en som vuxen individ. För de som inte ville tillåta doping framfördes faktorer som att doping är hälsofarligt, idrottens kärnvärden sätts ur spel och att det inte vore "fair-play" som viktiga motiv. Andra motiveringar handlade om vilka effekter ett upphävande av nuvarande dopningsförbud skulle få, som att fel signaler sänds till barn och ungdomar, att pressen på dem som inte vill dopa sig blir större och att det skulle bli tävling i doping istället för i idrott. Den mindre gruppen som svarade "vet ej" vill att dopingförbudet antingen ska ändras eller upphävas inom vissa idrotter.

12 De signifikanta skillnader bör beaktas med tillförsikt då antalet i den dopade gruppen som rapporterade att de vill tillåta doping är litet (7 st).

Diagram 9. Andel (%) dopade och icke-dopades rapporterade syn på om doping ska tillåtas eller inte (N= 193).

Korrelation mellan olika undersökningsområden

I detta avsnitt redovisas korrelationen mellan olika undersökningsområden. Detta för att se om och på vilket sätt våra valda områden samvarierar. Det vill säga hur sambandet ser ut mellan personliga egenskaper, motiv och moral. Nedan följer redovisning av detta (1–3).

1. En korrelation mellan undersökningsdeltagarnas personliga egenskaper och motiv till idrottsdeltagande påträffades (se Tabell 19). Resultaten visar att det finns en positiv signifikant korrelation mellan egenskapen exhibitionism och motivet att få en snyggare kropp. Vidare visade det sig att prestationssträvande har en positiv signifikant korrelation med motiven att tävla och att utveckla sin färdighet, men däremot ett negativt med motivet att träffa andra (vänner). De signifikanta korrelationerna påvisar att det kan finnas en tendens (låg korrelation) till att vissa variabler korrelerar. Däremot erhöles ingen signifikant korrelation mellan egenskaperna perfektionism eller sensationssökande och samtliga motiv till idrottsdeltagande.

Tabell 19. Korrelation mellan rapporterat motiv till idrottsdeltagande och personliga egenskaper (N= 137).

Egenskap	Exhibitionism	Prestationssträvande	Perfektionism	Sensationssökande
Att tävla		0,112	0,240**	-0,039
Hälsa & form	0,120	0,022	0,124	0,001
Ha roligt	0,096	0,055	0,073	0,034
Socialt erkännande	0,111	0,111	0,141	0,035
Träffa andra	0,011	-0,161*	0,098	0,007
Sysselsättning	-0,032	-0,115	-0,018	0,109
Få snyggare kropp	0,198**	0,035	0,124	0,080
Färdighetsutveckling	0,062	0,177*	0,013	0,048

* Korrelationen är signifikant på nivå av 0,05

** Korrelationen är signifikant på nivå av 0,01

2. När det gäller korrelationen mellan moral och personliga egenskaper visade resultaten att det finns en negativ signifikant korrelation mellan samtliga egenskaperna förutom perfektionism med moral (se Tabell 20). Det finns en tendens (låg korrelation) att personer som rapporterar att de har en hög nivå av exhibitionism, prestationssträvande och sensationssökande även rapporterar en lägre nivå av moral.

Tabell 20. Korrelation mellan rapporterad personliga egenskaper och moral (N= 137).

Egenskap	Exhibitionism	Prestationssträvande	Perfektionism	Sensationssökande
Moral	-0,245**	-0,145*	-0,008	-0,290**

* Korrelationen är signifikant på nivå av 0,05

** Korrelationen är signifikant på nivå av 0,01

3. När det gäller korrelationen mellan moral och motiv till idrottsdeltagande visade studien även att moral har en negativ signifikant korrelation med motiven att nå socialt erkännande och att få en snyggare kropp (se Tabell 21). Det vill säga att det finns en tendens (låg korrelation) till att personer som rapporterar att de är motiverade av att få socialt erkännande och en snyggare kropp rapporterar att deras moral är lägre.

Tabell 21. Korrelation mellan rapporterad moral och motiv till idrottsdeltagande (N= 137).

Motiv	Moral
Att tävla	0,008
Hälsa & form	0,024
Ha roligt	0,137
Socialt erkännande	-0,203**
Träffa andra	0,090
Sysselsättning	-0,001
Få snyggare kropp	-0,165*
Färdighetsutveckling	-0,115

* Korrelationen är signifikant på nivå av 0,05

** Korrelationen är signifikant på nivå av 0,01

Analys och slutsats

Vad som framkommer i studien är att de två grupperna, dopade respektive icke-dopade, är ense (95,8 %) om att dopingpreparat har positiva effekter på prestationen,¹³ vilket, i vårt perspektiv, gör det än mer intressant att studera vem som dopar sig och vilka faktorer som bidrar till att olika individer väljer doping som en väg i sin strävan att förbättra sin prestation, allt i enlighet med den ”idrottsliga logiken”, *citius, altius, fortius*, och varför andra, tvärtom, av olika anledningar väljer bort doping.¹⁴

I det sammanhanget är det intressant att först notera att de två grupperna är förhållandevis identiska vad gäller olika typer av bakgrundsvariabler som uppväxt, socio-ekonomisk status, ålder, etnicitet och kön (jmf., Kindlundh, et. al., 1997). Kort sagt – vilket kan vara viktig kunskap och en bra utgångspunkt i kommande studier – det finns inget gripbart i dessa ”bakgrunder” och sociala kontexter som har någon nämnvärd betydelse för om olika individer (i vår studie) väljer att använda sig av dopningspreparat eller inte (jmf., Irving, et. al., 2002; Tangen, et al., 1997).

Men å andra sidan har en del forskning visat att det finns en stark koppling mellan individers personlighet, motiv till idrottsdeltagande och moral i idrotten (jmf., Hopkins & Lantz, 1999; Miller, et. al., 2004). Därför bör vi även, som i föreliggande studie, lägga fokus på förhållandet mellan personlighet, motiv, attityder och bruket av doping (jmf., Donovan, et. al., 2003; Tangen, et al., 1997). Det är även känt att idrottsutövares tro och värderingar påverkar deras förhållande till prestationshöjande

medel. Men vi vet för lite om utövarnas upplevelser av själva bruket av prestationshöjande medel och dess motiv till idrott och fysisk aktivitet (jmf., Diacin, et al., 2003), trots att prestationshöjande medel inte är något nytt inom idrotten (jmf., Bouroncle, 2005).

Det tycks, inledningsvis, finnas någon form av gemensam ”kultur” som gör att våra två undersökningsgrupper lockas och attraheras av idrott och fysiska aktivitet. Men attraktionskraften kan förvisso variera och bero på olika motiv (se nedan), trots att båda grupperna, i sin självvärdering, tycks lyfta fram prestation, perfektionism och exhibitionism (jmf., Tangen, et. al., 1997). I detta sammanhang kan även doping ses som en produkt av ”överdriven hängivenhet till idrottens fenomenologiska struktur” (Coakley, 2003); en struktur – eller rättare, ett tävlings- och konkurrensideal – som, vilket bör poängteras, skiljer sig från idrottens ”fair play ideal” och dess betoning på rättvisa och jämlikhet (jmf., Lindfelt, 1999).¹⁵

När det gäller gruppernas inställning till idrott och fysisk aktivitet kan vi förvisso spåra en liten skillnad, vilket hänför sig till motivet till idrott, nämligen den grupp som inte dopar sig tycker att färdighetsutveckling och tävlingsmomentet i idrott är viktigast, inte att vinna. Men däremot de som dopar sig, i jämförelse med den andra gruppen, sätter snyggare kropp som ett högt motiv, nästan i klass med färdighetsutveckling (se nedan), vilket är en iakttagelse som stöds av tidigare forskning (jmf., Özdemir, et al., 2005; Scarpino, et. al., 1990).

Det finns för övrigt en intresseväckande skillnad mellan grupperna när det gäller förhållandet till idrott, och det rör nivån på träning och tävling. De som dopar sig tränar och tävlar

13 Jmf., Tangen et. al., (1997), som fann att de som inte använt doping i större utsträckning ansåg att det inte fanns några fördelar med att använda doping, än de som använt eller använder dopningspreparat.

14 Det kan även vara värt att notera svaren på en hypotetisk fråga som indikerar följande:

- A. Det finns de i den dopade gruppen som svarar att om de hade vetskap om att den andre inte dopar sig skulle de inte dopa sig själv.
- B. Den icke-dopade gruppen skulle vara lite benägna att ta dopningspreparat om de hade vetskap om att motståndarens dopat sig.

15 Det kan vara värt att åter poängtera Coakleys (2003) resonemang, där han ser doping som en produkt av överdriven hängivenhet till idrottens fenomenologiska struktur. Vinna och nå framgång blir allt mer viktigt. Han menar att den idrottsliga kontexten har förändrats, vilket inte enbart kan förklaras av kommersialisering, vinstintresse och förändrade ideal. Det är, hävdar Coakley, hög tid att diskutera vilka normer som idrotten bör inrymma, och vad ”överdriven hängivenhet” kan resultera i, i form av bland annat fysisk och mental ohälsa.

nämligen på en lägre nivå än studiens kontrollgrupp (de som inte dopar sig). Här bör dock noteras att det kan föreligga ett visst problem i urvalsgruppen, då vi i vår strävan att konstruera en kontrollgrupp som var fri från doping, har i ett strategiskt val inkluderat idrottare som varit involverade i dopingkontroller vid flera tillfällen, och som friats vid varje tillfälle, vilket sannolikt gör att kontrollgruppen i större utsträckning består av idrottare på en relativt hög nivå. Vad vi vinner är en trovärdig grupp vad gäller att vara ”dopingfri”, men vad vi trots allt förlorar är en del i jämförbarhet.

När det talas om motiv till doping generellt så finns det ingen större skillnad mellan grupperna i det avseendet att båda grupperna anser att doping förbättrar prestationen, men då dopinggruppen talar om ökad styrka och explosivitet, så talar kontrollgruppen om att minska trötthet och att förbättra återhämtningen. (Även i det här sammanhanget kan det vara värt notera kontrollgruppens karaktär.)

I vår jakt på faktorer som kan förklara varför en del idrottare väljer att dopa sig medan andra avstår från denna – förvisso olagliga – möjlighet får vi därmed leta efter andra faktorer, och vårt val av strategi, efter att ha avlägsnat betydelsen av en rad bakgrundsvariabler (se ovan), har varit kopplad till personliga egenskaper och olika motivbildningar.

Båda grupperna sätter då färdighetsutveckling högst, däremot driver själva tävlandet mer de som avhåller sig från doping, medan dopinggruppen sätter snyggare kropp framför tävlingsmomentet.

När det gäller personliga egenskaper är det värt att notera att de dopade är mer ”sensationssökande” än den andra gruppen, vilket innebär att de i högre grad strävar efter äventyr. Det kan även påpekas att gruppen ”sensationssökande” samtidigt upplever olika typer av ”faror”, både när det gäller hälsa och kontroller, som mindre problematiskt. Den här egenskapen gör att de i högre utsträckning ”lever på gränsen”,

vilket kan förklara att de lättare kan bryta mot dopingregler, och i mindre grad oroa sig för dopingkontroller. De tar risker, och personer som tar risker är mer benägna att använda sig av prestationshöjande medel (Donovan, et. al., 2002)!¹⁶ De är relativt bekymmersfria gentemot dopingkontroller, och tycker – vilket kan tyckas vara tämligen anmärkningsvärt – att straffen är lagom hårda, något som även stöds av internationell forskning, men som även i vårt fall kan förklaras av att studien omfattar dopade under perioden 1990–2004, och att en del dopingfällda genom åren kan ha fått en annorlunda syn när de kanske upplevt dopingens baksida, och numera ser straffet som rimligt (se nedan). Här kan det även påpekas att endast 10 procent av i den grupp som dopat sig tycker att dopingpreparat bör tillåtas (motsvarande siffra i kontrollgruppen var 1,5 procent). Att så få i dopinggruppen anser att doping bör tillåtas, fast de själv tagit dopingpreparat, skulle som sagt var kunna förklaras av att studien till en del bygger på ett retroperspektivt förhållningssätt, och att de som tidigare har

16 Jmf., Tangen et. al. (1997) som i deras studie visade att de som använder/ använde doping har i större utsträckning, än de ”icke-dopade”, brutit mot regler och lagar, fuskat på prov, kört för fort, kört utan körkort eller snatkat. Men, vilket är tämligen intressant i detta sammanhang, är att grupperna inte skiljer sig åt när det gäller idrottsrelaterad etik, vad som är att betrakta som fusk i form av filmningar, trögdragningar och dylikt.

dopat sig, har som nämnts, upplevt baksidan av doping, och därmed fått en mer negativ inställning till doping. Men vid en närmare analys av vår urvalsgrupp visar det sig inte ha någon nämnvärd betydelse när de olika individerna blivit fällda när det gäller uppfattning och inställning till doping,¹⁷ förutom en liten osäker tendens.¹⁸

De som inte dopar sig har en annan uppfattning när det gäller *hanteringen* av doping, och önskar härvid fler kontroller och hårdare straff mot doping. Något som kan poängteras i sammanhanget, är att dopingkontroller, oberoende av om man använder doping eller inte, inte tycks vara något större integritetsproblem, något som en del forskare (läs, filosofer) gör gällande (jmf., Diacin, et al., 2003).

Noterbart är att båda grupperna tror att det finns mer doping inom elitidrott, vilket innebär att även dopade, som i vår studie befinner sig på en lägre nivå, anser att det finns mer doping på högre nivåer, och att kontrollgruppen som (inte har tagit dopingpreparat), befinner sig på

17 I tabellen (se nedan) presenteras samtliga i den dopade gruppen och vilket år de kontrollerades (frekvens). Till synes ser vi att de flesta som ingick i denna urvalsgrupp kontrollerades första hälften av 90-talet. Medelåret för dopingkontroll är cirka 1995. Standardavvikelsen är cirka 3,5.

Tabell. Visar antal och år dopingskontroller genomfördes

Antal	År
25	1990
32	1991
49	1992
32	1993
32	1994
17	1995
24	1996
15	1997
20	1998
8	1999
5	2000
11	2001
7	2002
7	2003
15	2004

18 De som dopingskontrollerades 1990-1993 och som har använt doping vill i större utsträckning inte tillåta doping i jämförelse med dem som använt doping 1994-2004 vilka är mer osäkra på om doping ska tillåtas eller ej. Denna tendens är mycket svag och osäker.

en högre nivå, även tror att det förekommer mer på deras nivå än på lägre nivåer. Det är en intressant notering eftersom de flesta dopingfälda har bedrivit tävling och träning på en lägre nivå. Denna uppfattning kan sannolikt spåras till idéer om idrottens kommersialisering, och att idrotten härvid förstört sina egna ideal, och som i förlängningen, både kan förklara attityder till och förekomsten av dopingmedel (jmf., Carstairs, 2003; Shapiro, 1991), något som i förlängningen inte bara hotar idrottens mening och dess etiska värden utan även idrottsutövarnas hälsa (Botré, 2003).

Samtidigt som urvalet och forskningsdesignen har påtagliga fördelar, när det gäller de två distinkta och avgränsade urvalsgrupperna, har säkert den uppmärksamma läsaren noterat att strategin inrymmer en del inneboende problem, vilket till en del påverkar resultaten och dess möjliga förklaringar.

För det första, i syfte att erhålla en säkerställd grupp av dopade, har vi fokuserat studien på en grupp som av RF blivit fällda för dopingbrott, och för att få en större grupp har vi tagit med fällda under en femtonårsperiod, vilket inneburit att en del av dem som besvarat enkäten kan blivit fällda under tidigt 90-tal, och som härvid kan se (retrospektivt) sin doping som något historiskt och som, via sin eventuella upplevelse av dopingens baksidor, numera kan ha ändrade attityder till doping i förhållande till sina tidigare motiv och attityder. Men samtidigt, vilket bör poängteras, är det ingenting i studien som talar för en dylik attitydförändring.

För det andra, i syfte att konstruera en dopingfri grupp, valde vi en kontrollgrupp bestående av idrottare som i ett antal dopingtester visat sig vara ”rena”, vilket sannolikt kan ha medfört att vi fått en grupp på ”elitnivå” då det enligt uppgifter finns en viss risk att dessa testas i större utsträckning än breddidrottare.

Men summa summarum, och vad som är intressant, trots ovannämnda problematik, är att

båda grupperna är förhållandevis konforma till idrottens ideal – dess fenomenologiska struktur – både när det gäller tävlingsideal och vad som är att beteckna som fusk i idrotten – om vi förvisso bortser från dopingproblematiken – men med den skillnaden att dopinggruppen tycks ha en större ”överdriven hängivenhet” till idealen – förvisso ganska marginell – trots att dopinggruppen även kan spåras inom breddidrotten, vilket kan jämföras med vår kontrollgrupp (se ovan). Denna iakttagelse – en form av radikal konformitet till idrottens ideal – bör rimligtvis ha betydelse i fortsatt antidopingarbete, och på diskussioner om tävlingsidealens konsekvenser, i ett generellt perspektiv, och på olika nivåer.

Referenser

- Anderson, S.J., & Bolduc, S.P. (1997).** Adolescents and anabolic steroids: A subject review. *Pediatrics*, 99, 904–909.
- Anshel, M.H. (1991).** A survey of elite athletes on the perceived causes of using banned drugs in sport. *Journal of Sport Behavior*, 14, 283–308.
- Anshel, M.H., & Russell, K.G. (1997).** Examining athletes' attitudes toward using anabolic steroids and their knowledge of the possible effects. *Journal of Drug Education*, 27, 121–145.
- Banrke, M.S., & Yesalis, C.S. (2002).** The future of performance-enhancing substances in sport. *Physician and Sportsmedicine*, 30, 51–54.
- Bahrke, M.S., Yesalis, C.E., Kopstein, A.N., & Stephens, J.A. (2000).** Risk factors associated with anabolic-androgenic steroid use among adolescents. *Sports medicine*, 29, 397–405.
- Bird, E.J., & Wagner, G.G. (1997).** Sport as a common property resource: A solution to the dilemmas of doping. *Journal of Conflict Resolution*, 41, 749–766.
- Bjerklie, D., & Park, A. (2004).** How doctors help the dopers. *Time*, 16/8, vol. 164, issue 7.
- Björk, R., (2000-09-08).** Kriget mot doping. Därför fuskar elitidrottarna. "Det är bokstavligen som att sätta in en turbo i kroppen. Det är skillnad mellan mästerskapsmedalj eller inte". Expressen-kvällsposten, Sport, 34.
- Botrè, F. (2003).** Drugs of abuse and abuse of drugs in sportsmen: The role of in vitro models to study effects and mechanisms. *Toxicology in Vitro*, 17, 509–513.
- Bouroncle, A. (2005).** The good, the bad and the ugly: Sports and substance in contemporary society. The case of Lahti 2001. I Sport and substance use in the Nordic countries. Bouroncle, A. & Rauhamäki, S. (eds.) NAD publication, 45, 177–195.
- Brustad, R.J. (1992).** Integrating socialization influences into the study of children's motivation in sports. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 14, 59–77.
- Brustad, R.J., Babkes, M.L., & Smith, A.L. (2001).** Youth in sport. Psychological considerations. I R.N.
- Burnett, K.F., & Kleiman, M.E. (1994).** Psychological characteristics of adolescent steroid users. *Adolescence*, 29, 81–90.
- Catlin, D.H., & Murray, T.H. (1996).** Performance-enhancing drugs, fair competition, and Olympic sport. *JAMA*, 17, 231–237.
- Carstairs, C. (2003).** The wide world of doping: Drug scandals, natural bodies, and the business of sports entertainment. *Addiction Research and Theory*, 11, 263–281.
- Chng, C.L., & Moore, A. (1990).** A study of steroid use among athletes: Knowledge, attitude and use. *Health Education*, 21, 12–17; 11. (Anderson, & Bolduc, 1997)
- Coakley, J.J. (2003).** Sports in society: Issues and controversies, eighth edition. McGraw-Hill Education (Asia).
- Crowther, N. (2004).** The state of the modern Olympics: citius, altius, fortius? *European Review*, 12, 445–460.
- Diacin, M.J., Parks, J.B., & Allison, P.C. (2003).** Voices of male athletes on drug use, drug testing, and the existing order in intercollegiate athletics. *Journal of Sport Behavior*, 26, 1–17.
- Donovan, R.J., Egger, G., Kapernick, V., & Mendoza, J. (2002).** A conceptual framework for achieving performance enhancing drug compliance in sport. *Sports Medicine*, 32, 269–285.
- Duquin, M.E. (1995).** Developing moral resistance: Critical pedagogy, ethics and sport. 1995 NASPSA Conference abstracts-symposia. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 17, S1.
- Erill, S. (2000).** The doping of fairness. *The Lancet*, 356, 1122.
- Eysenck, H.J. (1970).** The structure of human personality, Barnes & Noble Inc, U.S.A)
- Eysenck, H.J. (1981).** *A model for personality*. Springer-Verlag, Berlin Heidelberg, Tyskland
- Fisher, L.A., & Bredemeier, B.J.L. (2000).** Caring about injustice: The moral self-perceptions of professional female bodybuilders. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 22, 327–344.
- Franques, P., Auriacombe, M., Piquemal, E., Verger, M., Brisseau-Gimenez, S., Grabot, D., & Tignol, J. (2003).** Sensation seeking as a common factor in opioid dependent subjects and high risk sport practicing subjects: A cross sectional study. *Drug and Alcohol Dependence*, 69, 121–126.

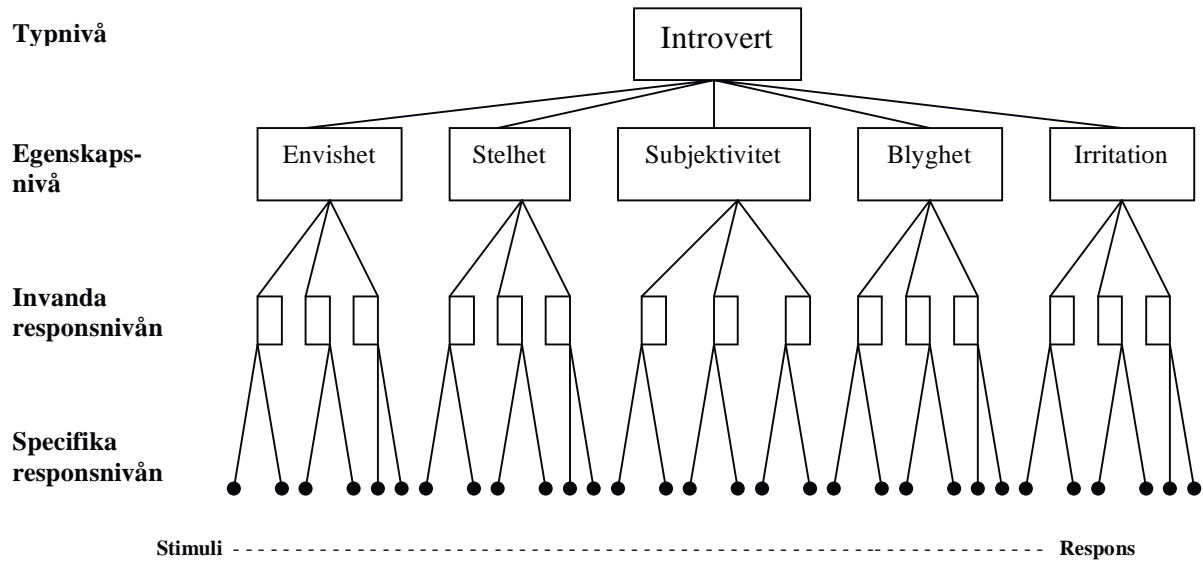
- Galligani, N., Renck, A., & Hansen, S. (1996).** Personality profile of men using anabolic androgenic steroids. *Hormones and Behavior*, 30, 170–175.
- Greendorfer, S.L. (1992).** Sport socialization. I T.S. Horn (Red.), *Advances in sport psychology* (sid. 201–218). Champaign, IL: Human Kinetics
- Greendorfer, S.L. (2002).** I T.S. Horn (Red.), *Advances in sport psychology* (sid. 377–402). Champaign, IL: Human Kinetics.21.
- Handelsman, D.J., & Gupta, L. (1997).** Prevalence and risk factors for anabolic-androgenic steroid abuse in Australian high school students. *International Journal of Andrology*, 20, 159–164.
- Harter, S. (1980).** The development of competence motivation in the mastery of cognitive and physical skills: Is there still a place for joy? *Psychology of Motor Behavior and Sport*, 3–29.
- Harter, S. (1978).** Effectance motivation reconsidered: Toward a development model. *Human Development*.
- Hoff, D. & Carlsson, B. (2005)** Doping- och antidopingforskning. Riksidrottsförbundet, FoU 2005:1.
- Hoyle, R.H., Stephenson, M.T., Palmgreen, P., Lorch, E.P., & Donohew, R.L. (2002). *Personality and Individual Differences*, 32, 401–414.
- Irving, L.M., Wall, M., Neumark-Sztainer, D., & Story, M. (2002).** Steroid use among adolescent: Findings from project EAT. *Journal of Adolescent Health*, 30, 243–252.
- Johnson, M.D., Jay, S., Shoup, B., & Rickert, V.I. (1989).** Anabolic steroid use by male adolescents. *Pediatrics*, 83, 921–924. (Johnson, Jay, Shoup, & Rickert, 1989).
- Johnson, M.D., & Van de Loo, D.A. (2002).** Anabolic steroid use in adolescent athletes. I F.L Smoll, & R.E. Smith (Red.), *Children and youth in sport: A biopsychosocial perspective* (sid 239–265). Dubuque: Kandall/hunt publishing company.
- Kanayama, G., Pope, H.G Jr., Cohane, G., & Hudson, J.I. (2003).** Risk factors for anabolic-androgenic steroid use among weightlifters: A case-control study. *Drug and Alcohol Dependence*, 71, 77–86.
- Kayser, B., Mauron, L., & Miah, A. (2005).** Viewpoint legalisation of performance-enhancing drugs. *The Lancet*, 366, S21.
- Kilpatrick, D.G., Acierno, R., Saunders, B., Resnick, H.S., Best, C.L., Schnurr, P. (2000).** Risk factors for adolescent substance abuse and dependence: Data from a national sample. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68, 19-31.
- Kilpatrick, M., Hebert, E., & Bartholomew, J. (2005).** College students' motivation for physical activity: Differentiating mens and womens motives for sport participation and exercise. *Journal of American College Health*, 54, 87–94.
- Kindlundh, A.M.S, Isacson, D.G.L., Berglund, L., & Nyberg, F. (1997).** Doping among high school students in Uppsala, Sweden: A presentation of the attitudes, distribution, side effects, and extent of use. *Scandinavian Journal of Social Medicine*, 26, 71–74.
- Kindlundh, A.M.S., Isacson, D.G.L., Berglund, L., & Nyberg, F. (1999).** Factors associated with adolescent use of doping agents: Anabolic-androgenic steroids. *Addiction*, 94, 543–553.
- Kindlundh, A.M.S., Hagekull, B., Isacson, D.G.L., & Nyberg, F. (2001)** Adolescent use of anabolic-androgenic steroids and relations to self-reports of social, personality and health aspects. *European Journal of Public Health*, 11, 322–328.
- Laure, P., & Binsinger, C. (2005).** Adolescent athletes and the demand and supply of drugs to improve their performance. *Journal of Sports Science and Medicine*, 4, 272–277.
- Laure, P., Lecerf, T., Friser, A., & Binsinger, C. (2003).** Drugs, recreational drug use and attitudes towards doping of high school athletes. *International Journal of Sport Medecine*, 25, 133–138.
- Lefavi, R.G., & Gilmour, R.T. (1990).** Relationship between anabolic steroid use and selected psychological parameters in male bodybuilders. *Journal of Sport Behavior*, 13, 167–77.
- Lindfelt, M.** Idrott och moral. Reflektioner över idrottens ideal. Bokförlaget Nya Doxa, 1999.
- Lorente, F.O., Peretti-Watel, P., & Grelot, L. (2005).** Cannabis use to enhance sportive and non-sportive performances among French sport students. *Addictive Behaviors*, 30, 1382–1391.
- Lorente, F.O., & Grélot, L. (2003).** Substance use: gender differences among French sport sciences students. *International Journal of Drug Policy*, 14, 269–272.
- Lovstakken, K., Peterson, L., Homer, A.L. (1999).** Risk factors for anabolic steroid use in college students and the role of expectancy. *Addictive Behaviors*, 24, 425–450.

- Martin, M.B., & Anshel, M. (1991).** Attitudes of elite adolescent Australian athletes toward drug taking: Implication for effective drug prevention programs. *Drug Education Journal of Australia*, 5, 223–238.
- Millar, A.P., (2005).** Drugs, sport and the Olympics future: Gold medals for ineptitude and unfairness. *Doping Journal*, 2.
- Milne, C. (2002).** Medical problems on tour. *Physical Therapy In Sport*, 3, 97–109.
- Monaghan, L.F. (2002).** Vocabularies of motive for illicit steroid use among bodybuilders. *Social Science and Medicine*, 55, 695–708.
- Mottram, D.R. (1999).** Banned drugs in sport: Does the International Olympic Committee (IOC) list need updating? *Sports Medicine*, 27, 1–10.
- Nilsson, S., Baigi, A., Marklund, B., & Fridlund, B. (2001).** The prevalence of the use of androgenic anabolic steroids by adolescents in a county of Sweden. *European Journal of Public Health*, 11, 195–197.
- Nilsson, S., Baigi, A., Marklund, B., & Fridlund, B. (2001)** Trends in the misuse of androgenic anabolic steroids among boys 16-17 years old in a primary health care area in Sweden. *Scandinavian Journal of Primary Health Care*, 19, 181–182.
- Nilsson, S., Spak, F., Marklund, B., Baigi, A., & Allebeck, P. (2005).** Attitudes and behaviors with regards to androgenic anabolic steroids among male adolescents in a county of Sweden. *Substance Use and Misuse*, 40, 1–12.
- Nilsson, S., Allebeck, P., Marklund, B., Baigi, A., & Fridlund.** Evaluation of a health promotion programme to prevent the misuse of androgenic anabolic steroids among Swedish adolescents. *Health Promotion International*, 19, 61–67.
- Pedersen, W., & Wichström, L. (2001).** Adolescents, doping agents, and drug use: A community study. *Journal of Drug Issues*, 31, 517–542.
- Pedersen, W., Wichström, L., & Blekesaune, M. (2001).** Violent behaviors, violent victimization, and doping agents. *Journal of Interpersonal Violence*, 16, 808–832.
- Pervin, L.A., Cervone, D., & John, O.P. (2005).** *Personality: Theory and research*. Ninth edition. John Wiley & Sons, Inc. United States of America.
- Peters, R., Copeland, J., & Dillon, P. (1999).** Anabolic-androgenic steroids: User characteristics, motivation and deterrents. *Psychology of Addictive Behaviors*, 13, 232–242.
- Pärssinen, M., & Seppälä, T. (2002).** Steroid use and long-term health risks in former athletes. *Sports Medicine*, 32, 83–94.
- Scarpino, V., Arrigo, A., Benzi, G., Garattini, S., La Vecchia, C., Bernardi, L.R., Silvestrini, G., & Tuccimei, G. (1990)** Evaluation of prevalence of “doping” among Italian athletes. *Lancet*, 336, 1048–1050.
- Schneider, D., & Morris, J. (1993).** College athletes and drug testing: Attitudes and behaviours by gender and sport. *Journal of Athletic Training*, 28, 146–150.
- Schwerin, M. J., & Corcoran, K. J. (1996).** Beliefs about steroids: User vs. non-user comparisons. *Drug and Alcohol Dependence*, 40, 221–225.
- Schwerin, M.J., & Corcoran, K.J. (1996).** A multimethod examination of the male anabolic steroid user. *Journal of Applied Social Psychology*, 26, 211–217.
- Singer, C.M. Janelle, & H.A. Hausenblas (Red.),** Handbook of sport psychology (sid. 604-635). New York: Wiley & Son.
- Shapiro, H. (1991).** Running scared: the use of drugs in sport. *British Journal of Addiction*, 86, 5–9.
- Striegel, H., Simon, P., Frisch, S., Roecker, K., Dietz, K., Dickhuth, H-H., & Ulrich, R. (2006).** Anabolic ergogenic substance users in fitness-sports: A distinct group supported by the health care system. *Drug and Alcohol Dependence*, 81, 11–19
- Tamburrini, C.M. (1998-01-11).** DN DEBATT: ”Tillåt doping inom elitidrotten.” Endast om dopingen släpps fri kan de bästa idrottsutövarna koras, skriver idrottsfilosofen. Dagens Nyheter, Debatt, A04.
- Tangen, J.O., Bergsgard, N.A., Barland, B., & Breivik, G. (1997).** ”To dope or not to dope.” A study on the decision to use drugs in Norwegian sports. *Corpus, psyche et societas*, 4, 41–65
- Tangen, J.O.; Breivik, G. (2001).** Doping games and drug abuse. A study of the relation between preferences, strategies and behavior in connection to doping in Norwegian sports. *Sportwissenschaft*, 31, 188–198.

- Tanner, S.M., Miller, D.W., & Alongi, C. (1995).** Anabolic steroid use by adolescents: Prevalence, motives, and knowledge of risks. *Clinical Journal of Sport Medicine*, 5, 108–115.
- Tricker, R., & Connolly, D. (1997).** Drugs and the college athlete: An analysis of the attitudes of student athletes at risk. *Journal of Drug Education*, 27, 105–119.
- Tod, D., & Hodge, K. (2001).** Moral reasoning and achievement motivation in sport: A qualitative inquiry. *Journal of Sport Behavior*, 24, 307–327.
- Tokish, J.M., Kocher, M.S., & Hawkins, R.J. (2004).** Ergogenic aids: A review of basic science, performance, side effects, and status in sport. *The American Journal of Sports Medicine*, 32, 1543–1553.
- Toohey, J.V. (1978).** Non-medical drug use among intercollegiate athletes at five American universities. *Bulletin on Narcotics*, 3, 61–64.
- Trenhaile, J., Choi, H-S., & Proctor, T. B. (1998)** The Effect of Anabolic Steroid Education on Knowledge and Attitudes of At-Risk Preadolescents. *Journal of Alcohol & Drug Education*, 43, 20–36.
- Tyler, M. (1990)** Why people obey the law. New Haven (CT): Yale University press.
- Yesalis, C.E., & Bahrke, M.S. (2000).** Doping among adolescent athletes. *Bailliere's Clinical Endocrinology and Metabolism*, 14, 25-35.
- Verroken, M. (2002).** Drug use and abuse in sport. *Bailliere's Clinical Endocrinology and Metabolism*, 14, 1–23.
- Virkkunen, H. (2002).** Self-oriented athletes inclined towards doping. *Motion- Sport in Finland*, 1, 17.
- White, S.A., & Zellner, S.R. (1996).** The relationship between goal orientation, beliefs about the causes of sport success, and trait anxiety among high school, intercollegiate, and recreational sport participants. *The Sport Psychologist*, 10, 58–72.
- Wichström, L., & Pedersen, W. (2001).** Use of anabolic-androgenic steroids in adolescence: Winning, looking good or being bad? *Journal of Studies on Alcohol*, 62, 5–13.
- Wood, C. (1992).** The perils of doping. *Maclean's*, 105, 48–50.
- Wright, S., Grogan, S., & Hunter, G. (2000).** Motivations for anabolic steroid use among bodybuilders. *Journal of Health Psychology*, 5, 566–571.
- Wright, S., Grogan, S., & Hunter, G. (2001).** Bodybuilders' attitudes towards steroid use. *Drugs: education, prevention and policy*, 8, 91–95.
- Özdemir, L., Nur, N., Bağcivan, I., Bulut, O., Sümer, H., & Tezeren, G. (2005).** Doping and performance enhancing drug use in athletes living in Sivas, mid-antolia: A brief report. *Journal of Sport Science and Medicine*, 4, 248–252.

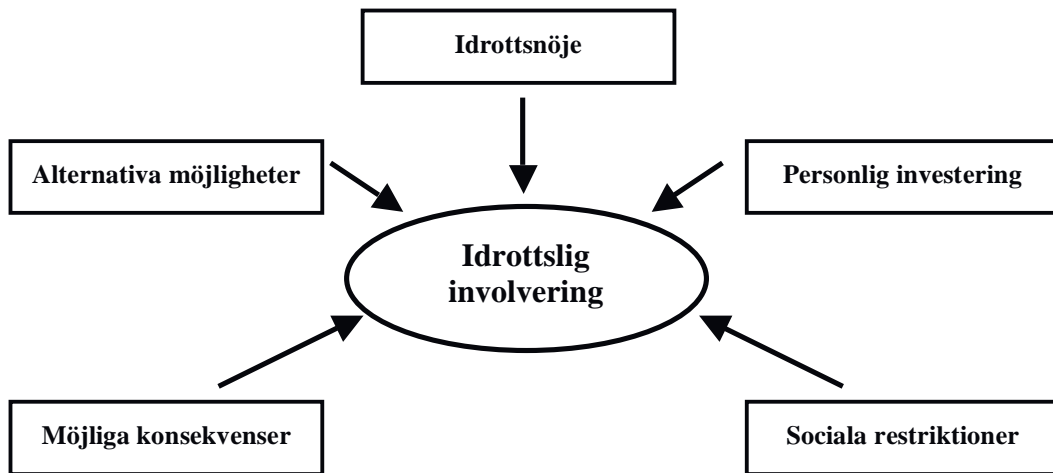
Bilaga 1: Figurer

Figur 1: Schematisk bild över den hierarkiska organisationen av personlighet.

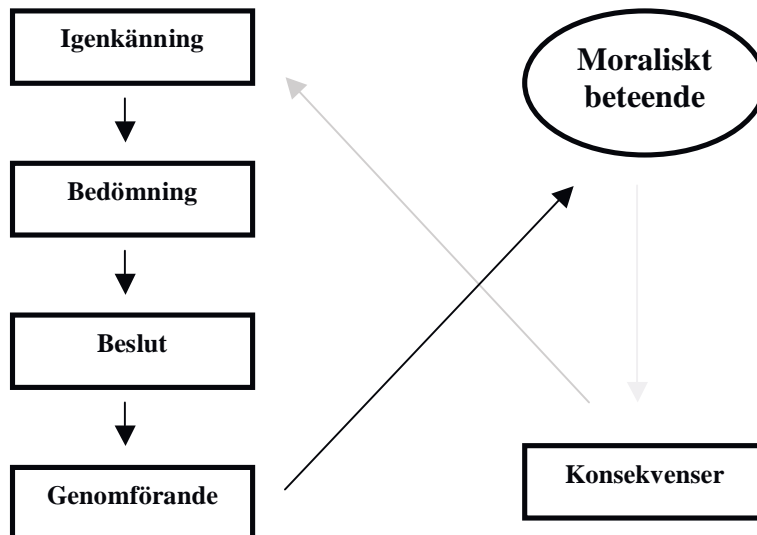
Källa: Eysenck (1970)

Figur 2: The Sport Commitment Model

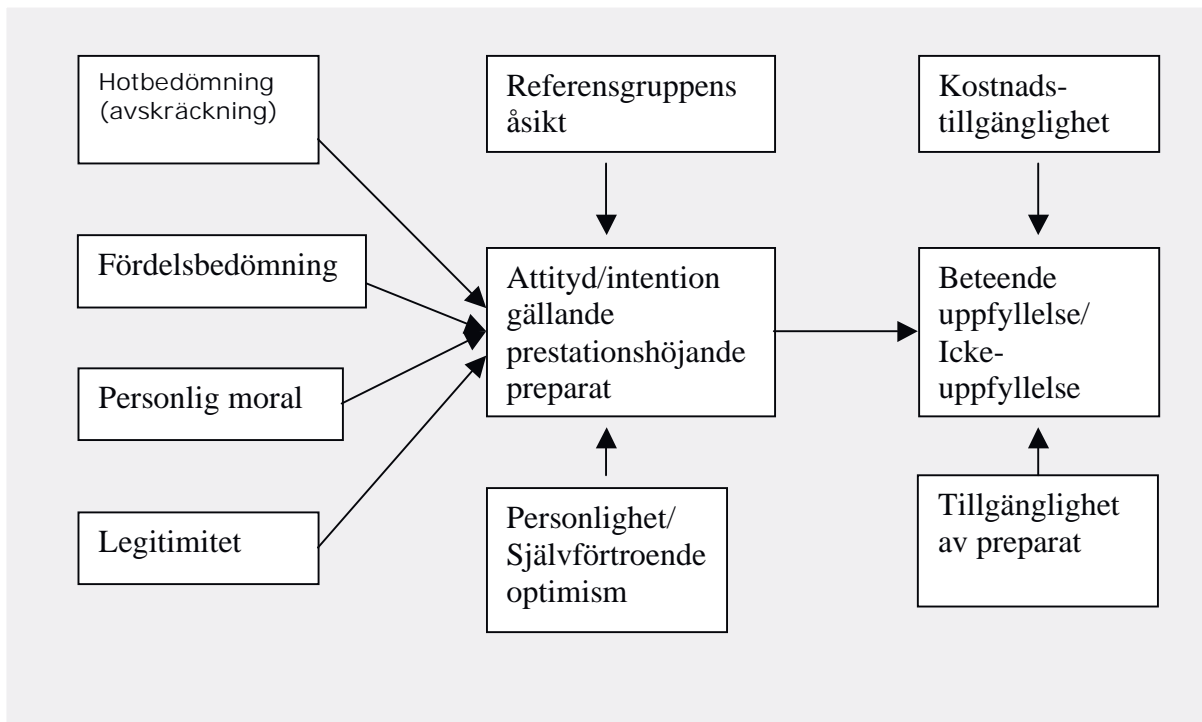
Källa: Scanlan & Simons (1992).

Figur 3: Moralmodell med fyra komponenter

Källa: Thiborg, 2005, modifierad och fritt efter Rest, 1984 (ref. i Miller m.fl., 2004).

Figur 4: Påverkansfaktorer i valet av att använda sig av prestationshöjande medel

Källa: Donovan, R.J., Egger, G., Kapernick, V. & Mendoza, J. (2002)

Frågeformulär

Detta frågeformulär skickas till idrottare eller före detta idrottare som genomgått en eller flera dopingkontroller.

Frågeformuläret syftar till att fördjupa kunskapen om idrottsutövares personliga egenskaper, syn på idrott och attityder om doping. Undersökningen genomförs av Malmö högskola genom ett FoU-projekt och arbetet kommer att utmynna i en rapport.

Vår förhoppning är att studien ska generera kunskap som idrottsutövare, idrottsledare och idrottsorganisation kan använda sig av för att lyfta upp och diskutera dopingproblematiken. Detta innebär att Du som ingår i studien är delaktig och kan påverka utvecklingen av antidopingarbetet.

Frågeformuläret består av fyra delar som behandlar Din (1) bakgrund och uppväxttid, (2) nuvarande situation och idrottsbakgrund, Dina (3) personliga egenskaper och (4) attityder om doping. Frågorna har nästan uteslutande fasta svarsalternativ där det gäller för Dig att antingen kryssa för eller ringa in det alternativ som stämmer

bäst överens med Din uppfattning. På några frågor lämnas en möjlighet för Dig att kommentera eller motivera Ditt svar.

Vi räknar med att det tar 15-30 minuter att besvara frågorna, och skulle uppskatta om Du vill ta Dig tid för detta **inom en vecka** efter det att Du mottagit formuläret. Använd det medsända svarskuvertet för att kostnadsfritt skicka in svaren till oss.

Endast en liten grupp forskare vid Malmö högskola kommer att behandla Dina svar. Varje frågeformulär har ett löpnummer, detta endast för att vid ett senare tillfälle kunna skicka ut påminnelser till dem som inte besvarat formuläret. När vi får in Ditt besvarade frågeformulär kommer denna siffra plockas bort (avpersonifieras) vilket innebär att svaren inte kan kopplas till Dig. Vår rapport kommer att utformas på så sätt att inga svar kan härledas till en viss person.

Har Du frågor angående frågeformuläret kan Du kontakta Jesper Thiborg, jesper.thiborg@lut.mah.se eller Bo Carlsson, 040-665 82 77

MALMÖ HÖGSKOLA

Bo Carlsson
Idrottsvetenskap | Lärarutbildningen
Malmö högskola
205 06 Malmö

Inledningsvis ställs frågor om Din bakgrund och uppväxttid mellan 0-20 år

1 **Kön:**

Man
Kvinna

2 **Vilket år är Du född?**

År 19_____

3 **Är Du född i Sverige?**

Ja
Nej, jag föddes i:_____

4 **Var båda Dina föräldrar svenska medborgare då Du föddes?**

Ja, båda var svenska medborgare
Nej, en var utländsk medborgare
Nej, båda var utländska medborgare
Jag vet inte

5 **Hur stor var den ort Du till största delen växte upp i?**

Landsbygd/liten tätort (ca -2000 inv.)
Medelstor tätort (ca 2000-10 000 inv.)
Stad/större tätort (ca 11 000-50 000 inv.)
Större stad (ca 51 000-200 000 inv.)
Stortstad (ca 200 000- inv.)

6 **Under största delen av Din uppväxt hur bodde Du då?**

Villa
Hyreslägenhet
Insats-/andelslägenhet
Radhus/kedjehus
Annat:_____

7 **Vilka bodde Du tillsammans med under största delen av Din uppväxt?**

(Du kan sätta mer än ett kryss)

Biologiska mamma
Biologiska pappa
Styv-/adoptivpappa
Styv-/adoptivmamma
Bror, antal: _____
Syster, antal: _____

8 **Vad hade Din far och Din mor (manlig & kvinnlig vårdnadshavare) huvudsakligen för yrke/sysselsättning under Din uppväxttid?**

Förvärvsarbete (fyll i yrke nedan)

Fars yrke:_____

Mors yrke:_____

(Ange så exakt som möjligt, skriv t ex rektor
eller idrottslärare istället för ”jobbar på skola”)

Annan sysselsättning (Kryssa för nedan)

Far Mor

Pensionerad
Långvarigt sjukskriven
Studerade heltid
Arbetslös
Studerade deltid
Annat:_____

9 **Vilken var den ”högsta” utbildning som Din far och Din mor hade genomgått eller genomgick under Din uppväxttid?(Sätt ett kryss för Din far och ett kryss för Din mor)**

Far Mor

Folkskola
Enhetskola/Grundskola
Realskola
Fack-/yrkesskola, 2 årigt gymnasium
3-4 årigt gymnasium

Universitet eller högskola:

Enstaka kurser, mindre än 120p
Kandidatexamen, 120p,
Magister-/högre examen, minst 160p,
Annan utbildning:_____

Vet ej

Här ställs frågor om Din nuvarande situation och idrottsbakgrund

10 Vilken typ av boende har Du?

Villa
Hyreslägenhet
Insats-/andelslägenhet
Radhus/kedjehus
Annat

11 Bor du tillsammans med någon?

Bor ensam
Bor ensam med barn
Bor tillsammans med partner
Bor tillsammans med partner & barn
Annat boende: _____

12 Har Du barn?

Nej
Ja, hur många? _____

13 Vilken är Din nuvarande sysselsättning?

Förvärvsarbetade heltid
Förvärvsarbetade deltid: _____ %

Yrke: _____

(Ange så exakt som möjligt, skriv t ex rektor eller idrottslärare istället för ”jobbar på skola”)

Pensionerad
Långvarigt sjukskriven
Studerade heltid
Arbetslös
Studerade deltid
Annat: _____

14 Vilken är för närvarande den ”högsta” utbildning som Du genomgått? (Endast ett kryss)

Folkskola
Grundskola/enhetsskola
Grundsärskola
2 årigt gymnasium/realskola/yrkesskola,
3-4 årigt gymnasium
Folkhögskola

Universitet eller högskola:

Enstaka kurser, mindre än 120p
Kandidatexamen, 120p
Magister eller högre examen, minst 160p
Annan utbildning: _____

15 Vilken var/är Din huvudidrott och vilka andra idrotter har Du utövat?

(Ange den idrott/träning som du satsat mest på i form av tid och engagemang som huvudidrott)

Huvudidrott: _____ antal år: _____
Annan, nr.1: _____ antal år: _____
Annan, nr.2: _____ antal år: _____
Annan, nr.3: _____ antal år: _____

16 Nedan följer några motiv till idrottsdeltagande. Ringa in den siffran som stämmer överens med hur viktigt motivet var för Dig i Din huvudidrott.

För att:	Inte alls viktigt			Mycket viktigt	
tävla	1	2	3	4	5
hålla mig i form	1	2	3	4	5
ha roligt	1	2	3	4	5
få socialt erkännande & högre status	1	2	3	4	5
träffa andra (vänner)	1	2	3	4	5
ha något att göra	1	2	3	4	5
få en snyggare kropp utvecklas & bli bättre i min idrott	1	2	3	4	5
Annat: _____	1	2	3	4	5

17 När Du tränade som mest i Din huvudidrott hur många pass i veckan tränade Du då?

- 1 ggr/v
- 2-3 ggr/v
- 4-5 ggr/v
- 6 eller fler ggr/v
- Vet ej

18 På vilken nivå utövade Du Din huvudidrott?

- Elitnivå (Internationell nivå/högsta divisionen/högsta tävlingsnivån)
- Tävlingsnivå (övrig tävlingsnivå)
- Motionsnivå (träning utan tävlan)

19 Är Du fortfarande aktiv i Din huvudidrott?

- Ja
- Nej, slutade år: _____

20 Tränar/utövar Du någon idrott idag?

- Nej
- Ja, jag tränar/utövar: _____

21 Hur tycker Du en idrottsutövare bör vara?
(Ringa in den siffran som stämmer överens med Din uppfattning.)

En idrottare måste:	Stämmer inte alls					Stämmer helt				
Göra uppoffringar för att utöva sin idrott.	1	2	3	4	5					
Alltid sträva efter förbättring.	1	2	3	4	5					
Kunna tävla trots skada.	1	2	3	4	5					
Tro på att det inte finns några begränsningar.	1	2	3	4	5					
Älska sin idrott.	1	2	3	4	5					
Sträva efter den perfekta prestationen.	1	2	3	4	5					
Klara av att prestera bra när han/hon känner press.	1	2	3	4	5					
Tro på att allt är möjligt.	1	2	3	4	5					

Denna del handlar om hur Du uppfattar Dig själv i jämförelse med andra

Läs instruktioner nedan innan Du påbörjar denna del:

Läs varje påstående noggrant och gradera hur väl varje påstående beskriver Dig. Beskriv hur Du i allmänhet uppfattar Dig själv just nu i jämförelse med andra av Ditt kön och ungefärlig ålder.

	Jag:	Instämmer inte alls	Instämmer delvis inte	Varken eller	Instämmer till stor del	Instämmer helt & hållet
1)	underhåller mina vänner					
2)	behöver en knuff för att komma igång					
3)	skulle ge tillbaka växel om kassörskan skulle ge mig för mycket					
4)	störs inte av oreda					
5)	är villig att ta risker					

	Jag:	Instämmer inte alls	Instämmer delvis inte	Varken eller	Instämmer till stor del	Instämmer helt & hållet
6)	har inget emot att vara i centrum					
7)	ger aldrig upp					
8)	skulle fuska för att vinna en fördel					
9)	upptäcker små fel					
10)	skulle aldrig åka forsränning					
11)	visar gärna upp mig om jag får chansen					
12)	gör bara så mycket som jag måste					
13)	håller mig till reglerna					
14)	fortsätter ett arbete tills allting är perfekt					
15)	är villig att pröva allt en gång					
16)	gillar att få uppmärksamhet					
17)	gör allt för att klara av en uppgift					
18)	skulle aldrig ta saker som inte är mina					
19)	föredrar att saker & ting har sin gång					
20)	skulle aldrig hoppa fallskärm					
21)	ser till att hamna i centrum på en fest					
22)	arbetar hårt för att nå framgång					
23)	använder smicker för att komma fram					
24)	har svårt att upptäcka detaljer					
25)	försöker stanna inomhus om vädret är dåligt					
26)	skulle bli en bra skådespelare/-ska					
27)	gör mer än vad som förväntas av mig					
28)	sätter människor under press					
29)	ogillar ett slarvigt utfört jobb					
30)	älskar spänning					
31)	är inte bra på att berätta roliga historier					

	Jag:	Instämmer inte alls	Instämmer delvis inte	Varken eller	Instämmer till stor del	Instämmer helt & hållet
32)	försöker överträffa andras prestationer					
33)	gör mig rolig på andras bekostnad					
34)	har ett öga för detaljer					
35)	föredrar rädsla framför att ha tråkigt					
36)	gillar inte att vara i centrum					
37)	vill vara den absolut bästa					
38)	vet hur man kommer runt reglerna					
39)	kräver kvalité i mitt arbete					
40)	gillar att göra vilda & galna saker					
41)	gillar inte att prata om mig själv					
42)	lägger ner lite tid & engagemang på en uppgift					
43)	skulle aldrig fuska med skatten					
44)	störs inte av slarviga personer					
45)	s�ker äventyret					
46)	skulle inte bli en bra stand-up komiker					
47)	vill göra bättre ifrån mig än andra					
48)	drar nytta av andra					
49)	vill att allting skall vara perfekt					
50)	�r höjdrädd					

Avslutningsvis ställs frågor om dopning

Läs informationen nedan innan Du påbörjar denna del:

Doping definieras här som ”bruk av, inom idrotten, förbjudna substanser och metoder utan legitima medicinska skäl”, ha det i åtanke när Du besvarar resterande del av enkäten. Var uppmärksam på att vissa frågor kopplas till Din huvudidrott (står i frågan i sådana fall).

22 Har du använt Dig av dopning i Ditt idrottsutövande?

- Ja, som jag visste var dopning
- Ja, som jag misstänkte var dopning
- Ja, som jag i efterhand fick reda på var dopning
- Nej, inte vad jag känner till
- Nej, absolut inte

23 Tror Du svenska utövare använder sig av dopning i Din huvudidrott och i så fall hur många procent?

Elitnivå (högsta division/
tävlingsnivån)	<u>Nej</u> <u>Ja</u> : ____ %
Tävlingsnivå	: ____ %
Motionsnivå	: ____ %

Obs! Om du svarat nej för samtliga grupper gå till fråga 25.

24 Nedan följer ett antal motiv till användning av dopning. Hur viktiga tror Du dessa motiv är för svenska utövare som använder sig av dopning i Din huvudidrott?

(Efter varje motiv ringa in den siffra som Du tror stämmer bäst in på respektive grupp. Börja med grupp 1 och sen grupp 2 osv.)

<u>Motiv</u>	1 Elitnivå					2 Tävlingsnivå					3 Motionsnivå				
	Inte alls viktigt		Mycket viktigt			Inte alls viktigt		Mycket viktigt			Inte alls viktigt		Mycket viktigt		
höja prestationsförmågan	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
få en snyggare kropp	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
få socialt erkännande och högre status	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
vinna tävlingar	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
de är nyfikna	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
kunna tjäna pengar	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
de är rädda för misslyckande	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
de tror att det krävs för att lyckas	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

25 Tror Du att det är lätt att få tag i dopingspreparat?

Ja, mycket lätt
Ja, ganska lätt
Nej, ganska svårt
Nej, mycket svårt
Vet ej

26 Tycker Du det behövs dopingkontroller i Din huvudidrott?

Ja, alla borde kontrolleras regelbundet
Ja, men det behövs fler
Ja, de är lagom många
Ja, men det behövs färre
Nej, ingen borde kontrolleras

27 Hur tycker Du straffen är för dem som åker fast för doping?

Straffen är för hårda och bör sänkas
Straffen är lagom hårda
Straffen är för lätta och bör bli hårdare
Vet ej

28a Vad tycker Du om det svenska anti-dopingarbetet inom idrotten?

Mycket bra
Bra
Varken eller
Dåligt
Mycket dåligt

b Motivera Ditt svar på 28a (skriv tydligt):

29 Vilka motiv uppfattar Du som de viktigaste till att avstå från doping?

(Sätt kryss för ett alternativ på varje påstående)

	Saknar betydelse	Mindre viktigt	Viktigt	Mycket viktigt	Helt avgörande
Följer uppsatta regler					
Riskerar inte några långsiktiga negativa effekter på den fysiska & psykiska hälsan					
Behöver inte få dåligt samvete					
Slipper kortsiktiga fysiska & psykiska biverkningar					
Kan nå framgång på ett ärligt sätt					
Har kontroll över mig själv & min kropp					
Annat motiv: _____					
Annat motiv: _____					

30 Tror Du det finns några effekter av doping som kan förbättra utövares prestationer i Din huvudidrott? Ja
Nej
Vet ej

31 Nedan följer ett antal effekter av doping som idrottsutövare tror ska förbättra deras prestationer. Hur viktiga tror Du att följande effekter är för dem som dopar sig i Din huvudidrott? (Sätt kryss för ett alternativ på varje påstående)

	Saknar betydelse	Mindre viktigt	Viktigt	Mycket viktigt	Helt avgörande
Ökad styrka/explosivitet					
Ökad uthållighet					
Viktminskning					
Minskad trötthet/bättre återhämtning					
Ändrat sinnestillstånd					
Minskad smärta					
För att bli lugnare					
Annan effekt: _____					
Annan effekt: _____					

32 Om vi leker med tanken att Du ska tävla mot en motståndare och dopning var tillåtet, skulle Du då dopa Dig i följande situationer:

Ja Nej

Du vet om att Din motståndare dopar sig

Du vet om att Din motståndare inte dopar sig

Du vet inte vad Din motståndare gör

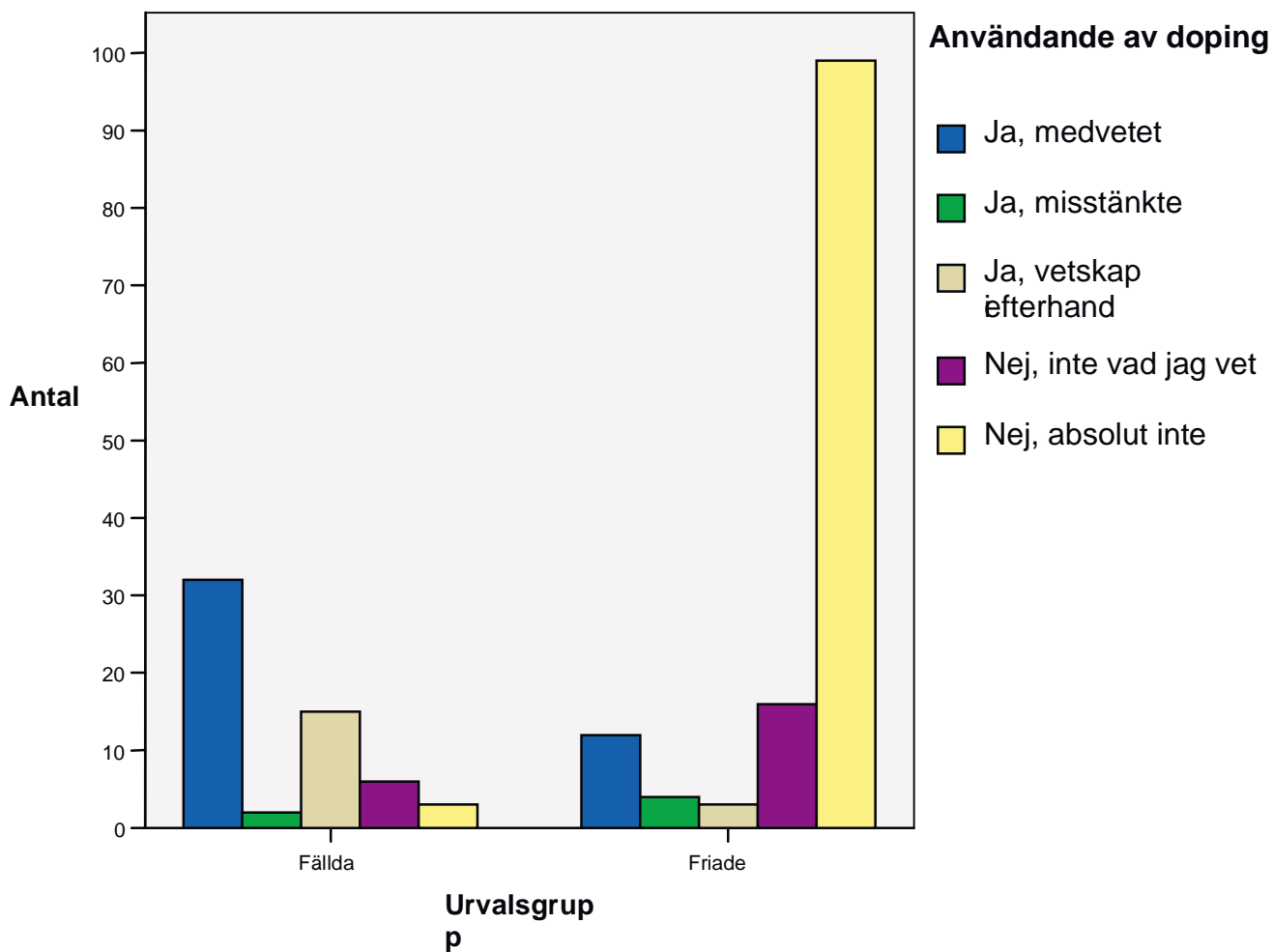
Din motståndare vet vad Du väljer

33a Tycker Du att dopning ska tillåtas inom idrotten? Ja
Nej
Vet ej

b Motivera Ditt svar på 33a (Skriv tydligt):

Tack för Din medverkan!

Bilaga 3: Karaktären av dopninganvändning i de olika urvalsgrupperna

Personer som valt något av de tre ja-alternativen har hamnat i gruppen dopade och de som valt något av nej-alternativen har hamnat i gruppen rena.

RIKSIDROTTSFÖRBUNDET

Idrottens Hus, 114 73 Stockholm • Tel: 08-699 60 00 • Fax: 08-699 62 00
E-post: riksidrottsforbundet@rf.se • Hemsida: www.rf.se

